

Dosya
KADIN YOK(SUN)!

**SAYILARDA
EŞİTSİZLİK**

NEDEN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ?

Karar Verme Süreçlerinde

KADIN

Almanya'da

Göçmen

**İşçi Kadınların
Göç Hikâyeleri**

Tarım İşçisi

Kız Çocuğundan

Tarım İşçiliği

Çalışmasında

Uzman Kadına

Üç ayda bir yayımlanan sosyal kalkınma dergisidir.
Yıl 2 / Sayı 6 / Ocak - Şubat - Mart 2017

**YERYÜZÜ
KALKINMA
KOOPERATİFİ**

www.yeryuzukalkinma-koop.org
yeryuzu.koop@gmail.com

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

İmtiyaz Sahibi

Kalkınma Atölyesi adına
Ertan Karabıyık

Genel Yayın Yönetmenleri

Sinem Bayraktar
Deniz Kesmez

Yazı İşleri Müdürü

Kurtuluş Karaşın

Editör

Ali Kapucu

Katkıda Bulunanlar

Aydan Özsoy
Dilek Kuş
Funda Dağdelen
Gönül Ekici
Gülşay Toksöz
Gülhan Kırdı
Hatice Kapusuz
Nur Otoran
Özge Altınyayla
Özgür Çetinkaya
Şahin Antakyalıoğlu

Grafik Tasarım & Uygulama

Kurtuluş Karaşın

Baskı

Altan Matbaası
312 394 8 394

ISSN

2149-1240

Yönetim Adresi

Üsküp Cad. 16/14
Çankaya / Ankara
Tel: 0 312 439 15 45

www.kadergi.org
kadergi@kadergi.org
facebook/KAdergi
twitter/KA_dergi

Yayın Türü

KAdergi, Kalkınma
Atölyesi'nin üç ayda bir
yayımlanan sosyal kalkınma
dergisidir. 1000 adet basılır,
ücretsiz olarak dağıtılır.

Bir tarihi var “kadın”ın ve bugünü ve geleceği... Yok(sun)lukla dolu tarihimizi makus talih kabul etmeyip, dönüştürmek için verdiğimiz çabalar belki de bizi birbirimize bağlayan yegane şey. Bin yıllardır süren bu dayanışma ruhu ile selamlıyoruz sizleri bu sayımızda.

Olduğu gibi, bildiği gibi ve istediği gibi yaşamak mümkün olmadıkça neye yarar hak ve özgürlüğün varoluşu, yoksunluk oldukça...

Uzunca bir aradan sonra KA Dergi, bizim dert edindiklerimizi, bildiklerimizi ve hayallerimizi paylaşmaya devam ettiğimiz, sizin de yapabileceklerinizi öğreneceğiniz, bileceğiniz ve isteyeceğiniz asalet ve itibar dolu mor çehresiyle karşınızda.

Bu sayımızda hem göçmen hem de kadın olarak sistemin sırtlarına yüklediği iki kat yüke karşı kooperatif dayanışması ile insanca çalışma koşullarının oluşması için mücadele veren “Si Se Puede! (We Can Do It!)” (Evet Yapabiliriz!) Kadın Kooperatifi’ni analiz ettik. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına vizörden, verilerden, yasalardan, haberlerden, siyasetten, araba direksiyonundan baktık. Göçün kadın hallerini irdelerken, tarım işçisi kız çocuğundan tarım işçiliği çalışması uzmanı kadına dönüşümün en gerçek hikâyesini dinledik. “Kadınların En Güzel Tarihi”ni tanıtmak, “Mustang”ın beş kız kardeşinin varoluş mücadelesini tanıştırmak istedik sizlerle.

Her öykünün bir bitiş cümlesi vardır, kısa ya da uzun. Ve her öykünün bir anlatıcısı vardır, uzun cümleler kuran ya da kısılarıyla yetinen. Dayanışma ve gönüllü emek ile 2015’in Ocak ayında sosyal kalkınmayı anlatmaya, ilham ve cesaret vermeye kalkışan KA Dergi 6. sayısıyla uzun bitiş cümleleri kuran öykü anlatıcılarına veda ederken yeni anlatıcılara kapılarını açıyor.

Her zaman olduğu ve olacağı gibi yine, yeni, yeniden KALK-IN diye, sizleri bu dünyada yaşanan serüvenlerde hak aramaya davet ediyoruz. Serüvenimize “gönüllü emeğini” veren herkese el ele tutuşan teşekkürlerimizi gönderiyoruz.

Sinem Bayraktar

Deniz Kesmez

Dosya

KADIN YOK(SUN)!

- 22 Toplumsal Cinsiyetin ve Çeşitliliğin Dikkate Alınması Politika Belgesi
- 28 Neden Toplumsal Cinsiyet Eşitliği?
- 34 Kadın Hakları Bağlamında Mevzuat ve Uygulama Sorunları
- 40 Karar Verme Süreçlerinde Kadın

Kapak Fotoğrafı: Gülhan Kırdı

6

Si se Puede!

KADIN EV İŞÇİLERİ KOOPERATİFİ
EVET, YAPABİLİRİZ!

(We Can Do It!)

12

**KADIN
EMEK
FOTOĞRAF**

Bu Sayıda

Yıl 2 / Sayı 6 / Ocak - Şubat - Mart 2017

46

**Kadınlar Araç Kullanmasa
Şu Trafik Ne Rahat Olur...mu?**

**Yoksulların
Rekabetinde
Kadın Göçmenler**

54

20

50

**Almanya'da
Göçmen
İşçi Kadınların
Göç Hikayeleri**

**Sosyal Kalkınmayı
Destekleyenler**

YERYÜZÜ KAL. KOOP.
ALTAN MATBAASI
ARJEN İNŞAAT
BAYRAKTAR CONS.
SRM DANIŞMANLIK
HÜMANİST BÜRO

60

Tarım İşçisi

Kız Çocuğundan
Tarım İşçiliği
Çalışmasında
Uzman Kadına

Hazırlayan: Özgür Çetinkaya

*Si se Puede!***KADIN EV İŞÇİLERİ KOOPERATİFİ****EVET, YAPABİLİRİZ!**

(We Can Do It!)

Gerek ülkemizde gerekse dünyada ev işçiliği kadın emeği ile paralel düşünülmektedir. Daha doğru bir ifadeyle ev temelli temizlik ve bakım işlerinde çalışanların çok büyük bir kısmı kadınlardan oluşmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre, dünya genelinde enformel iş gücünün çok büyük bir kısmını en savunmasız/güvencesiz emek gruplarından biri olarak kabul edilen ev işçileri oluşturmaktadır. Ev işçilerinin çalışma alanları ev temizliği, yemek pişirme, ütü, çocuk/yaşlı ve hasta bakımı, bahçe işleri (bahçıvanlık gibi), kimi durumlarda güvenlik (ev güvenliği gibi), şoförlük ve ev hayvanları bakıcılığı başta olmak üzere birçok farklı alanı kapsamaktadır. Ev işçileri genellikle düşük ücret (saatlik ücretlerin kabul edilebilir bir seviyede olması durumunda dahi süresizlik ve buna bağlı düşük gelir), uzun ve düzensiz çalışma saatleri, kimi durumlarda

fiziki, psikolojik ve cinsel şiddet ve kötü muamele ve yine özellikle yabancı göçmen ev işçileri açısından özgürlüğün kısıtlanması gibi birçok sorunla yüz yüze kalmaktadırlar¹. Uluslararası araştırmaların ortaya koyduğu bu gerçekler en yalın hâliyle bu iş kolunun neden en savunmasız ve güvencesiz olduğunu göstermektedir. İnsan onuruna yakışır çalışma koşulları ev işçileri açısından elde edilmesi zor hayaller gibi görünmesine rağmen bu hayalleri yakalamak ve gerçekleştirmek imkânsız değildir. Örgütlenme ve birlikte hareket etme birçok durumda olduğu gibi ev işleri ile ilgili problemleri alanlarda da sorunları ortadan kaldırmanın temel adımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kooperatif tarzı örgütlenme ve birlikte çalışma bahsettiğimiz örgütlülüğün bir tür somut ifadesi, seçenekler arasından birisidir².

Kooperatif Center for Family Life'nin ("Aile Yaşam Merkezi" / CFL),

"Sí Se Puede! (We Can Do It!)"
(Evet Yapabiliriz!) Ağustos
2006 yılında Brooklyn Sunset
Park'ta (New York/ ABD)
kurulmuş kadınlar tarafından
yönetilen, kadınların her şeyi
ile sahibi olduğu ve çevre dostu
ev temizliği işleriyle ilgilenen
bir kadın kooperatifidir. Daha
basit bir ifadeyle gündelik
dilde gündelikçi, hizmetçi
veya temizlikçi kadın olarak
karşımıza çıkan bir grup ev işçisi
kadının kurduğu ve işlettiği bir
kooperatiftir.

Kooperatif fikrinin altında yatan temel neden, yeni göç ettikleri bir ülkede temizlik işleri yaparak yaşamlarını kazanmaya çalışan kadınlara yönelik sömürü, güvencesiz çalışma ve kötü muamelenin önüne geçmektir.

65
ORTAK (Mart 2015)

1.000
MÜŞTERİ (Yaklaşık)

yine Brooklyn'de kurulu bulunan mahalle tabanlı bir aile ve sosyal hizmetler organizasyonu, gerçekleştirdiği bir proje sonucunda ortaya çıkmış. Kooperatifin kurucuları ABD'ye yerleşmiş ve yaşamlarının kontrolünü ellerine almak isteyen göçmen kadınlardır. Kooperatife ev sahipliği yapan Sunset Park güney Brooklyn'de farklı grupların bir arada yaşadığı, yoğun nüfuslu ve düşük gelirli bir mahalledir. Mahalle uzun yıllardır dünyanın dört bir yanından gelen yeni göçmen dalgaları için ilk varış noktası olmuştur. Kooperatifle ilgili bilgilerin yer aldığı değişik kaynaklar mahallenin yarısına yakınının ABD'in dışında dünyaya geldiğini ifade etmektedir. Mahallede daha çok Karayipler, Orta ve Güney Amerika'dan gelen göçmenler ağırlıktadır. Yine kooperatif kaynaklarına göre akıcı İngilizce konuşma oranı görece düşüktür. Düşük eğitim ile birlikte birçok mahalle sakini için gündelik/yevmiyeli ve çoğu zaman vasıfsız işler tek geçim kaynağıdır.

Böylesi bir sosyal ve ekonomik çevre içinde kooperatif, sağlıklı ve güvenli bir ortamda yapılabilecek, insani yaşama elverişli ücret düzeyine sahip işler yaratmak ve üyelerine çalışma ile birlikte sosyal destek ve eğitim olanakları

sağlamak üzere tasarlanmıştır. Kooperatifin Mart 2015 itibariyle 65 ortağı bulunmaktadır. Kooperatif ortaklarının her biri deneme ve adaylık eğitimden geçmektedir. Hepsi göçmen kadın olan kooperatif ortaklarının her kooperatifte olduğu gibi, yönetim ve karar almada eşit söz hakkı bulunmaktadır. Bununla birlikte kooperatif ortakları iki haftada bir birlikte çalışma alışkanlığını geliştirmek ve birbirlerini tanımak amacıyla çeşitli eğitim ve destek programları aracılığıyla bir araya gelmektedir.

Kooperatif fikrinin altında yatan temel neden ise yeni göç ettikleri bir ülkede temizlik işleri yaparak yaşamlarını kazanmaya çalışan kadınlara yönelik sömürü, güvencesiz çalışma ve kötü muamelenin önüne geçmektir. Bu çerçevede CFL uzmanlar hikâyelerine ve çalışma şartlarına şahit oldukları bu kadınların bir araya gelerek örgütlenebilmeleri için ilk toplantıyı organize ederler. İlk toplantıya merkezin kurulu bulunduğu mahalleden 40 göçmen kadın katılır. CFL ilk etapta 10 haftalık kooperatif tarzı örgütlenme ve çalışma üzerine bir eğitim ve kapasite geliştirme çalışması planlar. Dersler yüksek kaliteli müşteri hizmetleri

sağlamak, etkili reklam ve tanıtım, çevre dostu ve az zehirli temizlik malzemelerinin kullanımı gibi beceri kazandırıcı konuları kapsadığı kadar demokratik yönetim ve birlikte çalışma üzerine model analizleri gibi daha karmaşık konuları da gündeme getirmiştir. İlk toplantıya davet edilen 40 temizlik işçisi kadından 20'si toplantılara ve eğitim çalışmalarına düzenli olarak katılır ve sonunda aralarından 14'ü kooperatifin kurucuları olur. CFL uzmanlarının aktardığına göre, ilk etapta eğitimlere katılan kadınların aklında ev temizlik işleri olmasa da zaman içerisinde en iyi bildikleri ve sürekli beraber çalışmak zorunda olmayacakları bu alanda bir girişim içine girmeyi daha akla yatkın bulurlar. Kooperatifle birlikte kadınlar yine birbirlerine bağımlı olmadan çalışabilecekler ama aynı zamanda kooperatif sayesinde kurumsal bir kimliğe de kavuşacaklardır. Bu da gerek iş bulma ve işleri devam ettirme noktasında özellikle pazarlama ve reklam gibi alanlarda hatta yapılan işin kalitesini yükseltmeye yönelik destek ve eğitimleri de kolaylaştıracaktır.

Kooperatifin kuruluşunda aktif olarak yer alan kadınlar birlikte çalışma ve karar alma mekanizmalarını somut bir çerçeveye oturtmadan önce ülke çapında yine gündelik/yevmiyeli işlere odaklanarak çalışan farklı örgütlenme modellerini - kooperatifler dâhil olmak üzere- ve onların deneyimlerini incelerler ve aralarında tartışır. Bu kapsamda çeşitli eğitim gezilerine katılarak bu tür kooperatiflerin deneyimlerini canlı canlı da dinleme fırsatı bulurlar. Kurucular açısından Green Worker Cooperatives³, COLORS Restaurant⁴, Cooperative

Home Care Associates⁵, Workplace Project⁶, Prospera⁷ gibi kuruluşlar ilham kaynağı olmuştur. Diğer desteklerin yanında CFL katılımcı kadınlara yönelik iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla kooperatifin kurulumundan önce İngilizce dil eğitimi sağlar. Tüm bu sürecin sonunda göçmen temizlik işçisi kadınlar kendi kooperatiflerinin temelini atar, kuralları belirler ve birlikte çalışma modelini oluştururlar. "The Urban Justice Center" (Kentsel Adalet Merkezi) avukatları New York Eyalet yasalarına uygun bir kooperatif için tüzük hazırlama sürecinde kadınlara destek olurlar. Aynı hukuk merkezi daha sonra da kooperatife yasal danışmanlık yapmaya devam eder. Kooperatifin adı olarak seçilen "Si Se Puede" (Evet, Yapabiliriz!) ABD'de Hispanik/Latin Amerikalı işçilerin- özellikle tarımsal üretimde çalışan- haklarını savunmak için Cesar Chavez'in 1970'li yıllarda başlattığı sosyal hareketin sloganıdır.

Elbette işler her zaman planlandığı gibi gitmez. Anlatılan güzel hikâyelerin, değişen hayatların ve iyi örneklerin arkasında zorlu bir mücadele kaçınılmazdır. Kooperatiflerin başarısı biraz zamana ama daha çok ona hayat veren kişilerin azmine ve başarıma isteklerine bağlıdır. Bu son ikisi kendini göstermezse istenildiği kadar destek alınsın sonuç hüsrana yönünde kendini gösterecektir. Birçok farklı yeteneğe sahip olsalar dahi yeni geldikleri bir ülkede çat pat İngilizceleri ile hayatta kalmaya çalışan kadınların en iyi bildikleri veya yapabildiklerine inandıkları işlerin etrafında örgütlenmeleri ve çalışmaya başlamaları da tabi ki her

şeyi bir anda peri masalına çevirememiştir. Uzun bir süre reklam ve tanıtım çalışmaları, iş geliştirme eğitimleri, müşteri portföyünün hazırlanması, var olan müşterilerin sisteme dâhil edilerek sürekliliğin sağlanmaya çalışması gibi birçok çalışma peşi sıra gelmiştir. Kooperatif yine bu konularda CFL'ye bağlı iş geliştirme uzmanlarından destek almıştır ta ki ayaklarının üzerinde durmayı başarana kadar. Kuruluşunun birinci yılında 14 kurucu ortağın 13'ü kooperatifte çalışmaya devam eder. İkinci yıl yeni ortakların kabul edilmesi için çalışmalar başlar ve 9 yeni üyenin katılımıyla kooperatif büyümeye başlar.

Kooperatif ortakları, kooperatifin idari ve finansal işlerinin yürütülmesi ve ofis masrafları için aylık 40-50 ABD doları ortaklık aidatı ödemektedir. Ancak, ortakların kooperatife karşı sorumlulukları aylık aidatların düzenli ödenmesi ile bitmemektedir. Her üye ayda en az üç saatini günlük yönetim ve iş geliştirme çalışmaları için ayırmak zorundadır. Bununla birlikte kooperatif ile ilgili kararların alındığı ve iki haftada bir yapılan toplantılara tüm ortaklar katılmak zorundadır.

Kooperatifin kayıtlı veri tabanında binin üzerinde müşterisi bulunmaktadır. Kimileri sadece bir defalığına sisteme girmiş olsa bile çeşitli kurumlar (yoga stüdyoları, hosteller ve farklı çalışma mekanları) kooperatifin düzenli müşterileri arasındadır. Fiyatlar temizlik yapılacak alanın büyüklüğü ve temizliğin türüne göre değişmektedir. Müşteriye istekleri çerçevesinde temizlik öncesi belirli bir fiyat aralığı verilebilmektedir.

Hepsinden önemlisi, çalışma yani temizlik işi beklentileri, ücretleri ve çalışma şartlarını ana hatlarıyla belirten sözleşme imzalanmadan başlamamaktadır.

Ortakların kooperatifle birlikte değişen yaşamlarına bakmak istersek öncelikle çeşitli dergi ve gazetelerde kooperatif temelinde hem kişisel hem de kolektif deneyimlerini paylaşan üyelerin en çok üzerinde durdukları konu, kendi işlerini kurduktan sonra zamanlarını daha verimli ve etkin kullanmaya başlamış olmalarıdır. Bu zaman yönetimine çalışma süreleri de eklenebilir. Örneğin haftada 40 ile 60 saat arası çalışarak kazandıkları parayı, şimdi bunun yarısı kadar çalışarak elde

ettiklerini dile getirmektedirler. Elbette burada önemli olan, kooperatifin sürekli iş geliştirme ve müşteri ilişkilerine ağırlık vermesidir. Ayrıca yine ortakların aktardıkları kadarıyla kooperatif öncesi hor görülen ve her zaman en ucuza elde edilmeye çalışılan emekleri kooperatif ile birlikte bariz bir değişim yaşamış ve hem kendi bakış açılarında hem de müşterilerinin gözünde değerlenmiştir. Kooperatifin üyeleri için günlük, haftalık ve aylık çalışma programları hazırlaması da üyelerin kendilerine ve ailelerine daha çok zaman ayırmalarına neden olmuştur. Kooperatif öncesinde sürekli iş bulmak için uğraşan kadınlar şimdi kooperati-

fin kurumsal kimliği sayesinde ne kadar çalışacaklarını daha rahat planlayabilmektedirler. Ayrıca, kooperatif çalışanlarına tam ücreti ödemekte ve bu tür işleri organize eden araçlara ödenen komisyonları da ortadan kaldırmaktadır.

Diğer taraftan ev işçisi kadınların kurduğu kooperatif ve bu kooperatifin ortaya çıkış yolculuğu farklı alanlarda yine gündelikçi/ yevmiyeli olarak çalışan diğer kadınlara ilham olmuş ve CFL benzer modeli çocuk bakıcıları, hasta/ yaşlı bakıcıları ve kendi hesabına tamir işleriyle uğraşan kişiler için de geliştirmiştir. Kooperatifin mimarı olan kadınlar kendileri gibi kooperatif olarak başka alanlarda çalışan

kurum ve kuruluşlarla zaman içinde yan yana gelerek sosyal ağlarını zenginleştirmiş ve kurumsal kimliklerini güçlendirmişlerdir.

Kooperatif ortaklarının dile getirdiği önemli bir nokta ise bütün bu süreçlerde dayanışmayı öğrenmek ve kendilerine yeter bir hâle gelmek. Özellikle yeni geldikleri ve dil engelinden dolayı zor iletişim kurdukları bir ülkede kendileri gibi olan kadınlarla birlikte sorunların üzerinden gelmeyi öğrenmek, birlikte hareket edebilmek, yani dayanışmayı kurumsallaştırarak yalnızlığı/tek başınlığı ortadan kaldırmak onlara göre en önemli kazanım. Bu süreçte elde ettikleri gerek mesleki gerekse sosyal beceriler ise özgü-

ven artışı ile kendisini göstermiştir. Bu sayede yaptıkları işe ve kendilerine daha fazla değer kattıklarını ifade etmektedirler.

Kooperatif bugün geldiği noktada büyüme veya küçük kalma, yeni ortak alımları, yönetim ve doğrudan katılım modelleri -özellikle büyümeye bağlı- gibi konuları tartışmaya devam etmektedir. Elbette önceliği, her ortağa onurlu bir yaşam için gerekli olan geliri sağlamayı ilk hedef yaparak.

Ele aldığımız örnek özellikle ev işçiliği gibi toplum tarafından marjinalize edilen ve hor görülen, çalışma yasaları tarafından dikkate alınmayan ve düzenlenmeyen, sos-

yal koruma olanaklarından mahrum bırakılan bir alanda kooperatifçiliğin uygun destek ve motivasyonla insanların yaşamlarında hatırı sayılır ölçüde bir değişim sağlayabileceğini göstermektedir. Kooperatifler bu ve benzeri alanlarda işçilere özel istihdam büroları veya bireysel aracılar karşısında elde ettikleri geliri komisyon vb. nedenlerle kaybetmeyecekleri bir alternatif sunmaktadır. Her şeyin üstünde, kooperatifler dayanışma ve katılımcılığı destekleyerek benzer sorunları yaşayan kişilerin bu sorunlarla ortak mücadele etmelerinin yollarını açar. "Bir elin nesi, iki elin sesi var" atasözünde olduğu gibi...

- 1 Uluslararası Çalışma Örgütü adına yayınlanan Türkiye'de ev işçilerinin mevcut durumunu ortaya koyan rapora bu linkten ulaşılabilir: <http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/02/2013-ILO-Rapaoru.pdf>
- 2 Türkiye'de ev işçilerinin örgütlenme deneyimleri için bkz. İmece Ev İşçileri Sendikası ve Ev İşçileri Dayanışma Sendikası
- 3 bkz. <http://www.greenworker.coop/>
- 4 Manhattan/New York'ta bulunan ve çalışanları tarafından yönetilen bir kooperatif restorantı.
- 5 Birleşik Devletler'de ulusal çapta örgütlenmiş, işçilerin sahip olduğu ve yönettiği evde bakım hizmetleri sunan bir kuruluş. Bkz. <http://www.chcany.org/>
- 6 1992'de kurulan göçmen işçiler ve ailelerine daha iyi çalışma ve yaşam koşulları sağlamaya çalışan hak temelli bir kuruluştur. Bkz. <http://www.workplaceprojectny.org/>
- 7 Prospera'nın misyonu, düşük gelirli kadınların kooperatif işletme sahipliği yoluyla sosyal ve ekonomik olarak güçlenmelerini sağlamaktır. Bkz. <http://prosperacoops.org/>

Kaynakça

- "Sí Se Puede! (We Can Do It!)" (Evet Yapabiliriz!) Kadın Kooperatifi web sitesi - <http://www.wecandoit.coop/>
- Sunset Park Women's Cooperative Says SI SE PUEDE! - <http://brooklynrail.org/2010/09/local/sunset-park-womens-cooperative-says-si-se-puede>
- Building a Solidarity Economy - <http://www.yesmagazine.org/new-economy/building-a-solidarity-economy>
- Cleaning Cooperative: Housecleaning Promotes Women's Self-Sufficiency - http://www.wecandoit.coop/pdfs/PSFC_Mar1_07.pdf
- Protect Immigrant Work Rights-By Making them Owners - <http://citylimits.org/2012/11/15/protect-immigrant-work-rights-by-making-them-owners/>
- Who are domestic workers? - http://www.ilo.org/global/topics/domestic-workers/WCMS_209773/lang-en/index.htm
- FIVE WOMEN-RUN CO-OPS PUSHING BACK AGAINST THE "FEMINIZATION OF POVERTY" <http://www.resilience.org/stories/2014-07-14/five-women-run-co-ops-pushing-back-against-the-feminization-of-poverty/>
- Global Mapping of Domestic Worker Cooperatives and Social and Solidarity Organizations [http://www.ilo.org/dyn/migpractice/docs/198/Global mapping.docx](http://www.ilo.org/dyn/migpractice/docs/198/Global%20mapping.docx)
- Cooperating out of isolation: Domestic workers' cooperatives - [http://www.ilo.org/dyn/migpractice/docs/319/Cooperating out of isolation.pdf](http://www.ilo.org/dyn/migpractice/docs/319/Cooperating%20out%20of%20isolation.pdf)
- New York City Domestic Worker Cooperatives - <http://www.ilo.org/dyn/migpractice/docs/200/NYC.pdf>
- Mapping of Domestic Worker Social and Solidarity Economy Organizations - <http://www.ilo.org/dyn/migpractice/docs/200/NYC.pdf>

KADIN EMEK

FOTOĞRAF

Toplumsal pek çok mesele ile birlikte toplumsal cinsiyet eşitliğini kendine dert edinmiş kadın bir fotoğrafçıyla tanışıyoruz bu sayımızda. "Kadın Yok(sun)!" sayımızda, bizimle fotoğraflarını paylaşan Gülhan Kırdı'yla, çalışmalarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini konuştuk.

Farkında olarak ya da olmayarak, toplumun biçtiği rollere karşı çıkan kadınlardan ilham alan Kırdı, GÜÇLÜ KADINLAR SERGİSİ ile kadınlara biçilen rollerin değişmesi gerekliliğine odaklanıyor. Sanatçı, bu açıdan örnek olacağını düşündüğü kadınları fotoğraflıyor. Proje kapsamında, Kırdı objektifini toplumda "erkek işi" olarak tabir edilen işlerde çalışan kadınlara çeviriyor.

Sanatçı, toplumsal yaşamda cinsiyet eşitliğinin önemini vurgularken, oto tamircisi, otobüs şoförü, inşaat ustası, erkek berberi, torna tesviye ustası, balıkçı kadınların bilinen klişeleri yıktığını gösteriyor. Bu nedenle sergiye "Güçlü Kadınlar" ismini veren fotoğraf sanatçısı Kırdı, eserlerinde kadınların kendi güçlerini fark etmelerinde onlara ilham vermeyi hedefliyor.

Gülhan Kırdı kimdir, sizi biraz daha yakından tanıyabilir miyiz?

Bu soru zor sorulardan. Hep bu soruya “oraya çalışmadım” demek geliyor içimden. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf Bölümü mezunuyum. Şimdilerde tıp ve fotoğraf ilişkisi üzerine yüksek lisans tezimi hazırlıyorum. Fotoğrafın benim için iki tarafı var. Bir taraftan hayatımı fotoğraftan kazanıyorum. Bütün meslektaşlarım gibi fotoğrafın birçok alanında çalışıyorum. Reklam fotoğrafçılığı, basın, eğitimlik gibi. Bir taraftan da fotoğraf kendimi ifade etme aracım, bir üretim alanı olarak vazgeçilmezim.

Fotoğrafçılığa nasıl başladınız?

Fotoğrafla tanışmam İstanbul Üniversitesi'nin Öğrenci Kültür Merkezi'nde oldu. Fotoğraf kulübüne başladım. Sonra Mimar Sinan Üniversitesi'nin özel yetenek sınavını kazanınca macera başladı.

17 Ağustos depreminin 10. yılında açtığınız KIRILMA ve 8 Mart 2016 Dünya Kadınlar Günü'nde açtığınız GÜÇLÜ KADINLAR sergilerinizden tanıyoruz sizi. Anladığımız kadarıyla toplumsal bir dertle yola çıkıyorsunuz fotoğraf çekerken. Sanatın toplumsallığı ya da bireyselliği ile ilgili bir tavır mı var ortada?

Aslına bakarsanız çocukluğumdan beri hayata karşı hep bir sözüm olmuştur. Çocukça başladığım bu sözümü söyleme çabam, yetişkinlikle birlikte başka bir boyut aldı. Fotoğraf ve sinemayla tanışmamla birlikte araç olarak onları seçtim. Fotoğraf sesim oldu. Umarım ileride sinema da sesimi güçlendirir. Benim derdim hep sıradan insanı anlatmak oldu. Büyük konuların peşinden gitmedim. Örneğin, lisansımı bitirirken verdiğim diploma projemde babamı anlattım. Aslında ana derdim, dünyada insanlara acı çektiren ne varsa bütün bunlar için bir umut arayışı. Bu umudun sanıldığı gibi kahramanlarda değil sıradan insanlarda olduğunu, hayatın içinde olduğunu göstermeye çalıştım.

Bugüne kadar bütün projelerime hep bir soru cümlesiyle başladım. Deprem ile ilgili çalışmamda sorum: “Depremın yıkıcılığı mı yoksa umudu yeniden örmek mi?” oldu. Fotoğraf makinemi, ölüme ve yıkıntılara değil, hayatı yeniden örmeye, üretmeye çalışan insanlara çevirdim. Güçlü Kadınlar projesindeyse sorum; “Kadın ve erkek eşit midir?” sorusundan çıktı. Bu projemde hayat tarafından çizilmiş sınırları yok sayan kadınların yaydığı umudu görüntülemeye çalıştım. Sorunuza bir cevap oldu mu bilmiyorum ama, bana göre sanat o kadar güçlü bir kavram ki çalışmanızda bireyleri ancak toplumsallıkları ile anlatabilirseniz sanatsal değer kazanabiliyor.

GÜÇLÜ KADINLAR

çalışmanızdan bahsedebilir misiniz? Nasıl bir fikrinsel sürecin ve teknik çalışmanın ürünü oldu bu çalışma?

Daha öncede söylediğim gibi her projem bir soruyla başladı. “Güçlü Kadınlar” da bir sorudan çıktı. Çok klasik bir soru, kadın ve erkek eşitliği sorusu beni bu projeye yöneltti. Ve benim için bu proje çok ilginç bir deneyimdi. Gerçekten bu soruya, fotoğrafını çektiğim kadınların yardımıyla yeni cevaplar da bulabildiğimi düşünüyorum.

Çekimlerinizi gerçekleştiren nasıl hayatlarla karşılaştınız? Emek ve toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında, yola çıkarken aklınızda bulunan düşüncelerin karşılığını bu “Güçlü Kadınlar”da bulabildiniz mi?

Daha fazlasını buldum. Aklımdaki eşitlik sorularını sorarken, her bir kadınla birlikte sorularına başka başka cevaplar buldum. Fotoğrafını çektiğim kadınların birçoğunun ustaları kocaları. Gördüm ki birlikte üretmek aralarındaki sevgiyi güçlendirmiş ve güzelleştirmiş. Bir araştırma yapılsın, dünyada en çok konuşulan ve tartışılan başlıklar neler diye. En çok tartışılan başlıklardan birinin kadın erkek eşitliği başlığı olacağından eminim. Bu proje bana gösterdi ki eve ekmek götürmek gerektiğinde hayat, kadınla erkeği hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak şekilde eşitliyor.

GÜÇLÜ KADINLAR
fotoğraflarınıza bakarak
“Kim bu kadınlar?” diye
sorsak söyleyebileceğiniz
ortak bir çözümleme var
mıdır?

Bu sorunuza şöyle bir cevap vermeyeceğim: Şöyle cesurlar şöyle gözleri kara vs. Sıradan kadınlar, sizin benim annemiz gibi. Sadece(!) hayatta zorda kalınca pes etmemiş kadınlar. Çünkü olay çok basit: Birinin eve ekmek götürmesi gerekiyor. Hayatta kalmaları, çocuklarına bakmaları lazım. Ve onurlarından, değerlerinden ödün vermek istemeyen kadınlar. Yani onuru ile yaşamak isteyen bütün insanlar gibi...

Fotoğraflarınızı
paylaştığınız ve bize zaman
ayırduğınız için teşekkür
ederiz. Son olarak bir kadın
fotoğrafçı olarak, fotoğraf
ve fotoğrafçılık hakkında
söylemek istediğiniz bir şey
varsa...

Bu sorunuza kadın fotoğrafçı olarak değil ama bir fotoğrafçı olarak şunları söyleyebilirim. Umarım giderek daha fazla, hayata katkı yapan, onu güzelleştirmeye çalışan fotoğraf projeleriyle karşılaşırız.

Son olarak “Güçlü Kadınlar” fotoğraflarını bizimle paylaştığı için Sayın Gülhan Kırdı’ya teşekkür ediyor ve kendisine başarılar diliyoruz.

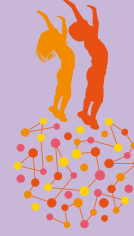
KADIN YOK(SUN)!

Olduğu gibi, bildiği gibi
ve istediği gibi yaşamak
mümkün olmadıkça
neye yarar hak ve
Özgürlüğün varoluşu,
yoksunluk oldukça...

Toplumsal Cinsiyetin ve Çeşitliliğin Dikkate Alınması

Politika Belgesi

Çocuğa Karşı
Şiddeti Önlemek İçin
Ortaklık Ağı

Bu politika belgesi, **Çocuğa Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı'nın (ÇKŞÖOA)** çalışmalarında toplumsal cinsiyet ve toplumsal çeşitlilik olgularını Ağ olarak nasıl tanımlandığı, örgütsel gelişimin bir parçası hâline nasıl getirilebileceği, çocuğa karşı şiddeti izleme misyonunda bir analiz aracı olarak nasıl kullanılacağı konusunda Ağın yönetim birimlerini (Genel Kurul, Yönlendirme Kurulu, Sekretarya ve Çalışma Grupları) yönlendirmek, Ağ üyesi örgütlere bir çerçeve sağlamak için hazırlanmış Ağ içi bir çalışma belgesidir.

Bu yazıda bu belgenin bir kısmı kullanılmıştır. Belgenin tamamı ÇKŞÖOA sekreteryasından talep edilebilir. www.cocugasiddetionluyoruz.net

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabulünden 45 yıl sonra, 1993 yılında Viyana'da yapılan İnsan Hakları Konferansı'nda "*kadın hakları insan haklarıdır*" kararı alındı. Bu karar, soyut bir "**insan**" varsayımının insan haklarının temeli olarak kabul edilmesinin yarattığı sakıncaya dikkat çekiyor ve bu sakıncanın telafi edilmesini amaçlıyordu. Cinsiyet farklılığının ekonomik, sosyal, kültürel ve politik bir olgu olması, bireylerin insan haklarının taşıyıcısı olma durumlarının da farklılaştırdığına işaret ediyor; böylelikle, "**hak**" kavramının somutlaşmasını mümkün kılıyordu. Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların insan haklarından gerçek anlamıyla yararlanabilmesini sağlamak üzere, ihmal edilen pek çok konunun haklar kapsamında ele alınması ve bunlara ilişkin politikalar ve mekanizmalar geliştirilmesi amacıyla, *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Bertaraf Edilmesi için Sözleşme (CEDAW)* hazırlandı ve 1980 yılında üye ülkelerin imzasına açıldı. Türkiye'nin 1985 yılında taraf olduğu CEDAW, kadınların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik tüm haklarını

kabul ederek, taraf devletlerin kadınlara ve kız çocuklarına karşı yapılan cinsiyet temelli her türlü ayrımcılığın sonlandırılması için gerekli önlemleri almalarını ve politikalar geliştirmelerini söyler.

Bu sözleşme, haklar alanında çalışan her türlü kurum, örgüt ve birey açısından bir örnek oluşturdu. Tıpkı insan hakları alanında olduğu gibi, özgül alt alanlarında da toplumsal cinsiyet, temel değişkenlerden biri olarak hesaba katılmalıydı. Aksi takdirde, ayrımcılığın gerçek tezahürlerinin önemli bir bölümü gözden kaçacak, hak mücadelesi önemli ölçüde eksik kalacaktı. Böylelikle, engelli hakları, tüketici hakları, ifade özgürlüğü gibi birbirinden farklı hak alanlarında toplumsal cinsiyet temel bir eksen olarak dikkate alınmaya başlandı.

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi olarak da bilinen İstanbul Sözleşmesi, toplumsal cinsiyet anlamında uluslararası alanda öneme ve yaptırıma sahip bir diğer önemli yapıtıdır.

**Türkiye'nin taraf
olduğu sözleşmeler:**

CEDAV

Kadınlara Karşı Her Türlü
Ayrımcılığın Bertaraf Edilmesi
İçin Sözleşme

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile
İçi Şiddetin Önlenmesi ve
Bunlarla Mücadeleye İlişkin
Avrupa Konseyi Sözleşmesi

İstanbul Sözleşmesi, aile içi şiddetin, kadına yönelik şiddetin, kadın ve erkekler arasında eşit olmayan toplumsal güç ilişkilerinin hem nedeni hem de sonucu olduğunu ifade etmektedir. Sözleşme ayrıca toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı olan aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin, kadınları olduğu kadar çocukları ve hatta bazı durumlarda erkekleri de etkilediğini belirtmektedir. Taraf devletler, aile içi şiddet ve kadına karşı her türlü şiddetin ortadan kaldırılması için gerekli her türlü önleyici ve koruyucu önlemleri almakla yükümlüdürler. Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'ni 2011 yılında kabul etmiş ve Sözleşme'yi 1 Ağustos 2014 tarihi itibarıyla Türkiye'de yürürlüğe girmiş olup, Anayasa'nın 90. maddesi gereği ulusal yasa niteliğinde mahkemelerce kullanılabilir.

Toplumsal cinsiyetin sadece haklar alanında değil, toplumsal kalkınmada da temel bir değişken olarak hesaba katılmaya başlanmasının tarihi ise bundan 20 yıl geriye gider. 1970'lerde "kalkınmada kadınlar" olarak başlayıp 1990'larda "toplumsal cinsiyet ve kal-

kınma"ya evrilen süreçte, kadınların kalkınmanın sadece yararlanıcıları değil, aktörleri de olduğu genel kabul görmeye başladı. Bu kabul, her türlü politika, program ve projenin toplumsal cinsiyetle ilgili bir bileşeni dâhil etmesine yol açtı; ki biz buna toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırma (gender mainstreaming) diyoruz. Bu strateji, başta Birleşmiş Milletler olmak üzere, uluslararası kuruluşların, kalkınma ve haklar alanlarında çalışan ulusal ve uluslararası kurumların gündeminde ilk sıralarda yer almaktadır. Böylelikle, 2030'a kadar ulaşılmaya çalışılacak olan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında yer alan "toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması", her bir hedef içine yerleştirilmekte, bu hedeflerin gerçekleştirilmesinin vazgeçilmez bir bileşeni haline gelmektedir.

Toplumsal cinsiyeti hesaba katma stratejisi, hakların taşıyıcısı olan bireylerin ve toplumların cinsiyet farklılıklarını dikkate alarak, her türlü politika, program ve projenin verimli ve gerçekçi biçimde uygulanmasını kolaylaştırmaktadır.

“Çocuğa karşı şiddet savunulamaz, kabul edilemez ve çocuğa karşı her ortamda her türlü şiddet önlenabilir.”

Birleşmiş Milletler Çocuğa Karşı Şiddet Araştırması, 2006

Toplumsal Cinsiyetten Ne Anlıyoruz?

Toplumsal cinsiyet, biyolojik yapımızın ötesinde, sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik etkiler içinde biçimlenen toplumsal bir kimliktir. Dolayısıyla, bireysel olmanın ötesinde, toplumsal ilişkiler içindeki konumla ilişkilidir. Bu durum, kadın ya da erkek olmanın dışı ya da eril biyolojik ve fiziksel özelliklere indirgenemeyecek boyutlarını gösterir. Bu boyutlar, kadınların ya da erkeklerin belirli cinsiyet özellikleri taşımalarıyla değil, toplumsal ilişkiler içinde nasıl konumlandırıldıklarıyla ilişkilidir. Yani, kız çocuklarının “kadın mesleklerine”, erkek çocukların “erkek işlerine” yönlendirilmeleri, kızların bebeklerle, oğlanların arabalarla oynamaya teşvik edilmeleri gibi toplumsal cinsiyet normlarına göre belirlenmiş toplumsal roller, bireylerin cinsiyet özellikleriyle değil, toplumsal ilişkilerle bağlantılıdır.

“Kadınlık” ve “erkeklik” ile ilgili kalıp yargılar, bu kalıplara girmekte çeşitli güçlükler yaşayan kadın ve erkeklerin ayrımcılığa uğramalarına yol açmaktadır: çocuklar, engelliler, yaşlılar ve gençler, göçmenler, mülteciler, bazı azınlık kültürel/etnik/ inanç grupları, cinsel yönelimi farklı olanlar, interseks bireyler gibi.

Biraz daha yakından baktığımızda, toplumsal cinsiyet kalıplarının, sadece bu gruplar ve / veya bu grupların içindeki bireyler için değil, tüm bireyler için de örseleyici ve kısıtlayıcı olduğunu fark edebiliriz.

Çünkü insanlar, basitçe kadınlar ve erkekler olarak ikiye ayrılmazlar. Durum bundan çok daha karmaşıktır. Her birimizin toplumsal ilişkiler içindeki konumu, yalnızca kadın ya da erkek olmamızla değil, aynı zamanda yaş, eğitim durumu, medeni hal, ebeveyn olma(ma), göçmenlik, kültürel kimlik, cinsel yönelim ve sınıfsal özelliklerimiz gibi farklı yönlerimizle de belirlenir. Böylece, kadın için bir ve erkek için de bir ve sabit toplumsal konum varsaymamız mümkün değildir; çok daha geniş bir çeşitlilikten söz etmemiz gerekir.

Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinden Ne Anlıyoruz?

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yalnızca ayrımcılıktan doğrudan etkilenenlerin zarar görmesi anlamına gelmez. Bireyleri, aileleri, ulusun bir bütün olarak insani gelişimini etkiler. Üstelik eşitsizlik, eşitsizliği besler: Yani, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, bütün toplumu ilgilendiren eşitsizlik ve sorunların dalga dalga büyümesine yol açan bir domino taşı etkisi yaratır.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” ifadesi bazen yanlış anlaşılabilir, çünkü bu ifadenin kadınların ve erkeklerin “özdeş” olmaları gerektiği anlamına geldiği düşünülebilir. Kadınlar ve erkekler özdeş değildir ve hiçbir zaman olmayacaklardır; hiçbir iki insan, hatta tek yumurta ikizleri bile tam olarak özdeş değildir. Tıpkı toplumların ve toplulukların çeşitliliğine katkıda bulunan yaş, kültür, din, ırk ve deneyim farklılıkları gibi, kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıklar da bu çeşitliliğe yaşamsal bir katkı sağlar. Üstelik tıpkı erkeklerin kadınlardan farklı olması gibi, kadınlar ve erkeklerin kendi aralarında da büyük bir çeşitlilik ve farklılık vardır.

Bu farklılıkların bazıları, çocuk doğurabil(eme)me yetisi gibi, biyolojiktir; ama büyük bir çoğunluğu toplumların cinsiyetlere (kadın ve erkekler) atfettiği değerler ve toplumsal ve kültürel konumlarla ilişkilidir. Bu farklılıkların bazıları kadınlar ve erkekler tarafından benimsenir; ama bunların bir kısmı ne bireylerin gelişimi, sağlığı, güvenliği, hakları açısından ne de insani gelişme açısından kabul edilebilir farklılıklar değildir. Bu farklılıkların neden ve sonuçlarını haklar, fırsatlar, değer ve sonuçlarda herhangi bir eşitsizlikle ilişkili olup olmadıkları açısından analiz etmemiz gerekir.

Çocuk Haklarının Korunmasında Toplumsal Cinsiyetin Hesaba Katılması Neden Gereklidir?

Çocukların karşı karşıya kaldıkları ayrımcılık, şiddet ve diğer ihlaller, onların hangi cinsiyete mensup olduklarına bağlı olarak çeşitlilik ve farklılık göstermektedir. Bedensel dokunulmazlık hakkında başlayarak eğitim ve sağlık hakları gibi sosyal/ekonomik haklar ile toplumsal yaşama katılım ve dil hakkı gibi kültürel haklar da, toplumsal cinsiyetle yakından ilişkilidir. Cinsel şiddet ve taciz, erken evlilik, okuryazarlık ve eğitime katılımdaki eksiklik, çocuk yoksulluğu, çocuk işçiliği, sağlığa erişim, toplumsal katılımın yetersizliği gibi temel alanların toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmesi, yalnızca toplumsal konum ve sınıf farklılıklarının değil, cinsiyet farkının da önemli bir değişken olduğuna işaret etmektedir. Bu farklılık, basitçe kız çocuklarının erkek çocuklardan daha fazla ayrımcılığa uğraması biçiminde açıklanamaz. Cinsel şiddet de dâhil olmak üzere, her türlü ayrımcılık ve ihlal hem kız hem de erkek çocuklar için söz konusudur. Ancak, bunların ortaya çıkma biçimleri, kız ve erkek çocukların ve onların çevreleri üzerindeki etkileri ve algılanma biçimleri farklılık göstermektedir.

Çocuklara karşı her türlü ayrımcılık, ihmal ve istismarın önlenmesi ve çocuk haklarının korunması çalışmaları, bu bakımdan özel bir örnek oluşturmaktadır; çünkü çocuk istismarının önemli bir vechesi cinsel sömürü, cinsel istismar ve cinsel şiddettir. Bu sömürü, istismar ve şiddetin önlenmesi için hak

örgütlerinin yaygınlıkla benimsediği yaklaşım, çocukların cinsiyetsiz varlıklar oldukları için korunmaları gerektiği şeklindedir. Bu yaklaşım, çocukların sömürü ve istismarın sadece kurbanları değil, kimi durumlarda failleri de olabildiklerinin gözden kaçırılmasına neden olmaktadır. Ayrıca bu yaklaşım, korunmayı “masumiyet” karinesine bağlaması nedeniyle farklı çocukluk durumlarının kapsamı güçleşmektedir.

Bu nedenle, çocuklarla ilgili çalışmalarda toplumsal cinsiyetin yalnızca “kız çocuklarının cinsel şiddetten korunması” çerçevesinde değil, her türlü ayrımcılık ve şiddet eyleminin bir boyutu olarak dikkate alınması ve çalışmaların böyle bir dikkatle yürütülmesi büyük önem taşımaktadır.

Aynı zamanda, toplumsal cinsiyeti dikkate alarak yapılan çalışmalar, her kurumun kendisinin de toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından değerlendirilmesini ve geliştirilmesini gerektirmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet bakış açısının kurumsal kimliğin bileşeni haline getirilmemiş olması, çalışmaların toplumsal cinsiyeti dikkate alarak, eşit ve adil bir şekilde yürütülmesinin önünde engel teşkil edecektir. Yani, toplumsal cinsiyet bakış açısının hesaba katılması ile birlikte, bir yandan yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyetin dikkate alınması sağlanacak, diğer bir yandan da kurumsal yapının toplumsal cinsiyet açısından bir değerlendirilmesi yapılacak ve gerekli iyileştirmeler gerçekleştirilecektir.

matbaacılık • tanıtım • organizasyon

www.altanmatbaacilik.com • 0(312) 394 8 394

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

SAYILARDA EŞİTSİZLİK NEDEN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ?

Hazırlayan: Nur Otaran

Nüfusun yarısının kadın olduğu Türkiye’de, yasalar önünde kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Buna rağmen rakamlara baktığımızda kadınların ve erkeklerin ülkenin eğitim, istihdam ve karar almaya katılma olanaklarından eşit şekilde yararlanamadıklarını görüyoruz.

Kadınların İş Gücüne Katılımı Yüzde 1 Artsa Küresel Ekonomi 80 Milyar USD Büyür: Ekonomiye Kadın Gerek

“Türkiye’de iş yaşamında cinsiyet ayrımcılığının önüne geçilmesi ve üst düzey kadın yöneticilerin artırılması için Sermaye Piyasası Kurulu iki yıl önce şirketlerin yönetim kurullarında en az yüzde 25 kadın temsiline olmasını tavsiye etmişti.”

2 Mayıs 2016 Hürriyet s.11

Türk Bilim Kadınları Yalnız Değil

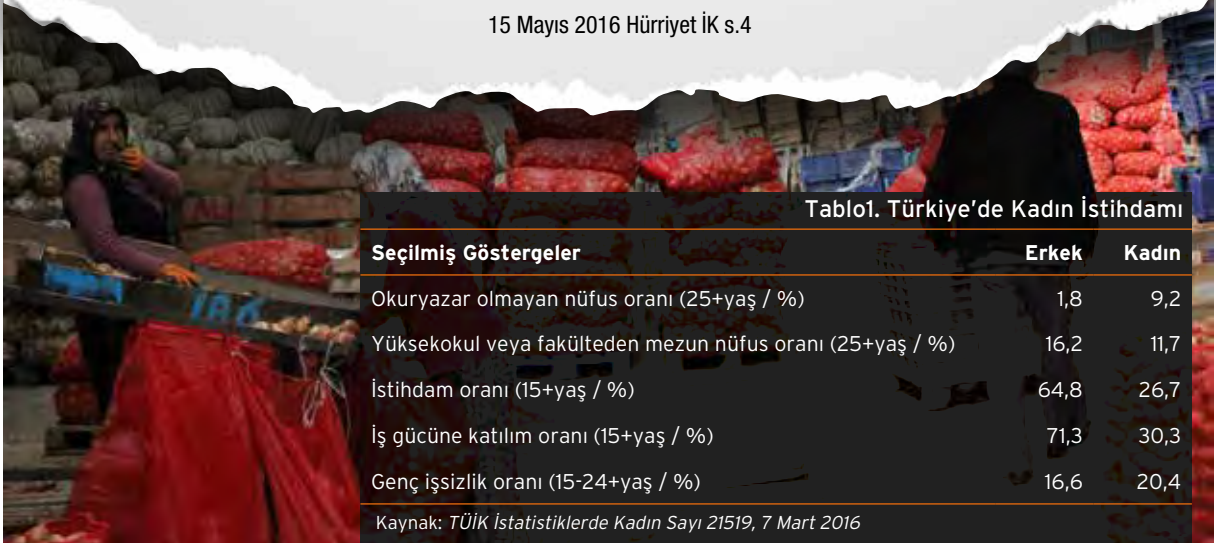
*“Dünya nüfusunun yüzde 50’si kadın ama bilimde Nobel almış olan kadınların oranı sadece yüzde 3”
Moleküler Biyolog Elizabeth Blackburn*

3 Mayıs 2016 Hürriyet s.10

Göç Zamanı

“Tarımda çalışan kadın sayısı 2 milyon 70 bin. En düşük günlük ücret 32,5 TL.”

15 Mayıs 2016 Hürriyet İK s.4

Seçilmiş Göstergeler	Erkek	Kadın
Okuryazar olmayan nüfus oranı (25+yaş / %)	1,8	9,2
Yüksekokul veya fakülteden mezun nüfus oranı (25+yaş / %)	16,2	11,7
İstihdam oranı (15+yaş / %)	64,8	26,7
İş gücüne katılım oranı (15+yaş / %)	71,3	30,3
Genç işsizlik oranı (15-24+yaş / %)	16,6	20,4

Kaynak: TÜİK İstatistiklerde Kadın Sayı 21519, 7 Mart 2016

Eğitim, kadınların özel alandan çıkıp kamusal alanda görünebilmeleri ve söz sahibi olabilmeleri için en önemli araçtır. İlkokul ve ortaokul yıllarında kız ve oğlan çocukların okullaşma oranları birbirlerine yaklaşıp bile, 8. Sınıfta kızların okul terk oranları oğlanların iki katıdır. Kızlar 8,8; oğlanlar 4,5 (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2013)’.

Eğitim olanaklarından yararlanamayan kadınların istihdam edilme koşulları, ücretleri, statüleri de erkeklere göre daha düşük olmaktadır. Kadınlar, eğitim seviyeleri yüksel-

dikçe iş gücüne daha fazla katılırlar. TÜİK 2016 verilerine göre okur-yazar olmayan kadınların iş gücüne katılım oranı %16, lise altı eğitilmiş kadınların iş gücüne katılım oranı %25,8, lise mezunu kadınların iş gücüne katılım oranı %31,9, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların iş gücüne katılım oranı %39,8 iken yükseköğretim mezunu kadınların iş gücüne katılım oranı %71,3’tür. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2014 sonuçlarına göre, yükseköğretim mezunu düzeyinde bir kadın çalışanın yıllık ortalama esas iş geliri, aynı eğitim düzeyinde bir erkek çalışanın yıllık ortalama

esas iş gelirinden %1,3 oranında düşük iken, bu farkın en fazla olduğu eğitim düzeyi %1,8 ile lise altı olarak görülmektedir.

Eğitim almayan ve istihdam edilmeyen kadınlar, güvencesi olmayan, düşük ücretli, geçici işleri yapmak, yaşamlarını sürdürmek ve ailelerini geçindirmek için, ev içinde ücretlendirilmeyen çocuk, yaşlı, hasta bakımı ve ev işlerinin yanı sıra, tarımda ve ev eksenli üretim alanında çalışmak zorunda kalıyorlar. Ev eksenli çalışanların yüzde 90’ını kadınlar oluşturuyor (Toksöz ve Ark. ları, 2014)

Tablo 2. İstekî Duruma Göre Dağılım

	Türkiye		Kır		Kent	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Ücretli maaşlı, yevmiyeli	56.6	67.3	82	78.3	19.9	43.4
İşveren	1.2	6.1	1.8	7.3	0.4	3.4
Kendi hesabına	10.7	22.1	8.9	12.8	13.5	42.1
Ücretsiz aile işçisi	31.5	4.5	7.3	1.5	66.2	11.1

Tablo 2’de de görüldüğü gibi Türkiye’de 2013 yılında ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların oranı erkeklerin yedi katıdır.

Eğitimli olsalar bile kadınların iş yaşamında karar verici üst-düzye pozisyonlarda çalışması çok olası değildir. Yine TÜİK Kadın İstatistiklerine bakarsak; Türkiye’de 2014 yılında kamusal alanda üst düzey kadın yönetici oranı 2013 yılına göre önemli bir değişiklik göstermeyerek %9,4 olmuş. Kadın hakim oranı %36,9, kadın profesörlerin oranı ise 2013-2014 öğretim yılı için %28,7; kadın polis oranı da daha önceki yıllara göre önemli bir değişiklik göstermeyerek 2014 yılında da %5,5 olmuştur.

Kadınlar çocuk yaşta evlendirilmekle, bunun sonucunda bedensel sağlıklarının tehdit altında kalmasına ek olarak, eğitim haklarından yararlanamama, istihdam olanaklarının sınırlanması, aile içi şiddete daha çok maruz kalma vb. sorunlarla baş etmek zorunda kalmaktadır. Türkiye’de ebeveynlerin onayıyla en düşük evlenme yaşı 17’dir. TNSA-2013 verilerine göre 25-49 yaş grubundaki kadınların yüzde 4’ünün evlenme yaşının 15 yaşın altında olduğu görülmektedir (TNSA,2013). Kadınlar eğitim ve istihdam olanaklarından yararlanmada eşitsizliğe maruz kaldıkları gibi, koşulları değiştirmek üzere harekete geçebilecekleri, politika üretebilecekleri alanlarda ve karar süreçlerine katılımda da yeterince temsil edilmemektedir.

TBMM’deki ve belediye meclislerindeki kadın temsili nüfustaki kadın oranı olan yüzde 50’den oldukça uzaktır. Şu anda 550 milletvekilinin 81’i (%14,7’si) kadın, üstelik 43 ilden hiç kadın milletvekili yok. Kasım

2015 seçimleri sonucu oluşturulan bakanlar kurulunda ise 21 bakandan 2’si kadın.

Yerel yönetimlerde de kadınlar eşit temsil edilmiyor; 2948 belediye başkanının 26’sı kadın, 31.790 belediye meclisi üyesinin 1.340’ı kadın; 34.275 köy muhtarının 65’i kadın; 18.607 mahalle muhtarının 429’u kadın (Demirdirek ve Şener, 2014).

Kadınlık ve erkekliğin toplumsal olarak kurulan, öğrenilen ve sürdürülen kalıplarına işaret eden “toplumsal cinsiyet”, kadınlardan ve erkeklerden toplumsal olarak beklenen rolleri, tutum ve davranışları dikte etmektedir. Bireylerin biyolojik cinsiyetlerine bağlı olarak nasıl görünmeleri, hissetmeleri ve davranışları gerektiği toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla biçimlenmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak kadınların ve kız çocuklarının neleri hayal edecekleri, nelerden vazgeçecekleri, neleri, nasıl yapabilecekleri; ne kadar eğitim alacakları, istihdam edilip edilemeyecekleri, karar

süreçlerine katılıp katılamayacakları belirlenmektedir.

Sosyokültürel yapıya göre değişiklik gösterse de, erkek egemen toplumlarda kadınlık ve erkeklik biyolojik cinsiyete göre, kadınların ve erkeklerin eşit olamayacağı kabulü üzerine kuruludur ve güç dengesizliğine işaret eder. Eşitsizliğin bir sonucu olarak bireyler: kadınlar ve erkekler, cinsiyete dayalı olarak ayrıma, dışlanmaya ya da kısıtlanmaya maruz kalmaktadır. Kadınların aleyhine istatistikler bu güç dengesizliğinin sonucudur.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların ve erkeklerin, kız ve erkek çocuklarının yaşamın her alanında fırsatları kullanmada, kaynaklara erişimde ve kullanmada, hizmetlere erişimde ve yararlanmada eşit güce, etkiye, haklara, sorumluluklara ve fırsatlara sahip olması demektir.

Eşit olmak için kadın ve erkeğin aynı olması gerekmez. Kadınlar ve erkekler kendi aralarında da pek çok farklılık barındırır. Farklılıklarımız bizim özelliklerimizdir; kimliğimiz, kişiliğimiz, mesleğimiz, duygu, düşünce ve davranışlarımız farklıdır. Bu farklılıklar olağan kabul edilir; sorun bu farklılıklara dayalı bir hiyerarşinin kurulması, ayrımcılıkların ve eşitsizliklerin yaşatılmasındadır. Oysa farklılıklara rağmen, farklılıkları koruyarak eşit olmak esastır.

Her insanın tüm verili koşullarıyla eşit olduğu varsayımından yola çıkan, herkesin eşit muamele görmesini ve ayrımcılık yapılmadığı süreç mevcut durumunun korunmasını, eşitliğin varlığı için yeterli sayan eşitlik anlayışı (“şekli eşitlik”) (Gül ve Karan, 2011) toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için yetersiz kalmaktadır.

Cinsiyetler arasında farklar vardır; bu farklılıkları gözetmek, toplumun bu farklılıklar gözetilerek yapılmasını ve kaynakların bu farklılıklar dikkate alınarak dağılımını sağlamak eşitliğin sağlanması için önemlidir. “Maddi eşitlik” anlayışı, kişi ve gruplar arasındaki farklılıkları göz önünde bulundurur, onları eşit ya da aynı varsaymaz. Bu anlayış, eşitliğin farklılıkları göz ardı etmek yerine onları gözetmekle sağlanabileceği üzerine inşa edilmiştir (Gül ve Karan, 2011).

İnsan olarak doğduğumuz için kadın ve erkek eşit olduğumuzu kabul etmek, kadınlar ve erkeklerin yasalar önünde eşit olması toplumsal huzur için yeterli değildir. Mevcut bireysel özelliklerimizin ve koşullarımızın farklı olması nedeniyle pek çok durumda gündeme getirilen “fırsat eşitliği” yetersiz kalmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği ile hedeflenen kamu politikaları, eğitim, sosyal destek, sağlık istihdam politikalarının da “maddi eşitlik”tir. Maddi eşitliğin

sağlanması için geçici özel önlemlerden yararlanılabilir. Eşitsizliklerin ortadan kaldırılması devletlerin yükümlülüğü olduğu için toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması da devletin yükümlülüğü altındadır.

Türkiye’nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler cinsiyete dayalı ayrımcılığı kabul edilemez olarak değerlendirilmektedir (BM CEDAW). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası da ırk, dil, din ve cinsiyete dayalı ayrımcılığa izin vermez (Md. 10). Ancak, BM Kadına Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden bu yana 30 yılı aşkın süre geçmesine rağmen toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorun olmayı sürdürmektedir; eşitliğe doğru değişim oldukça güç ve ağır bir tempoda ilerlemektedir. 2015’te BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde 193 ülkenin imzasıyla kabul edilen ve 1 Ocak 2016’da yürürlüğe giren **2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri**²’nin 17 hedefinden beşincisi toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak kadın-

ların ve kız çocuklarının toplumsal konumlarını güçlendirmektir.

Türkiye, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksine³ (Gender Inequality Index, GII) göre 187 ülke arasında 69. Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksine⁴ (Global Gender Gap Index) göre 142 ülke arasında 125. sırada yer alarak düşük bir performans göstermiştir⁵. Eşitliğin sağlanması için kapsamlı ve uzun soluklu çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Bireylerin biyolojik cinsiyetlerine hapsolmadan temel insan hak ve özgürlüklerinden, kaynaklardan ve hizmetlerden eşit olarak yararlanabilmesi, kararlara eşit katılımın sağlanması, bireysel gelişim için olduğu kadar toplumsal ve ekonomik gelişim için de çok önemlidir.

Bireysel farklılıklara saygı duyulan, farklılıkların dikkate alındığı ve gözetildiği bir kadın-erkek eşitliği, bireysel, toplumsal ve ekonomik gelişme için olmazsa olmazdır.

¹ Okul terk oranı, bir önceki eğitim yılında okula devam eden ancak araştırma sırasındaki eğitim yılında okula devam etmeyen öğrencilerin yüzdesidir. TNSA, 2013 s. 32

² http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/L.1&Lang=E

³ <http://hdr.undp.org/en/content/table-4-gender-inequality-index>

⁴ <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2014/rankings/>

⁵ Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi, üreme sağlığı, kadını güçlendirme ve iş gücü piyasalarına katılım boyutlarını hesaplamaktadır.

Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi de ekonomik katılım ve fırsat - yüksek vasıflı istihdam maaşları, katılım düzeyleri ve erişim çıktıları; Eğitim düzeyi - temel ve yüksek düzey eğitime erişim konusunda sonuçlar; Siyasal Güçlendirme - karar verme yapılarındaki temsil edilme sonuçları; Sağlık ve yaşam - yaşam beklentisi ve cinsiyet oranı üzerine çıktılar içermektedir.

Kaynakça

- A.G. Toksöz ve Ark.ları (2014). Türkiye’de Kadın İş Gücü Profili ve İstatistiklerin Analizi ASPB, KSGM
- İ.İ.Gül ve U. Karan (2011). Ayrımcılık Yasağı Eğitim Rehberi. İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları
- H. Demirdirek, Ü. Şener (2014). 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Karnesi s.46
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA)2013. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
- TÜİK İstatistiklerde Kadın Sayı 21519, 7 Mart 2016
- http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/L.1&Lang=E
- <http://hdr.undp.org/en/content/table-4-gender-inequality-index>
- <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2014/rankings/>

arda@bayraktar.co

www.bayraktar.co

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

Kadın Hakları Bağlamında **Mevzuat ve Uygulama Sorunları**

Hazırlayan: **Şahin Antakyalıoğlu**

Eylül 1981'de yürürlüğe giren **Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme**'ye¹ göre hukuki alanda tedbirler alma yükümlülüğü kapsamında taraf devletler kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini yasaklayıp, her türlü vasıta ile ve hiç vakit kaybetmeden kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etme politikası izlemeyi kabul ederler.

Kadınlara karşı ayrımcılık terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.

Ne var ki Aralık 1985'te Sözleşmeyi onaylayan² Türkiye aşağıda yer alan yükümlülükleri hâlâ yerine getirememiştir³:

- Erkeklerin ve kadınların eşitliği prensibini henüz ulusal anayasalarına veya diğer ilgili mevzuatlarına içselleştirmemişler ise, bu prensibi içselleştirmeyi ve yasalar ve diğer uygun vasıtalarla bu prensibin pratik olarak uygulanmasını sağlamak;
- Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklayan ve gerektiği takdirde yaptırımlar getiren gerekli mevzuatı çıkarmak ve diğer tedbirleri almak;
- Kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmak

ve yetkili ulusal yargı yerleri ile diğer kamu kurumları vasıtasıyla herhangi bir ayrımcılık karşısında kadınların etkili bir biçimde korunmasını sağlamak;

- Kadınlara karşı ayrımcılık niteliğindeki bir eylem veya uygulamadan kaçınmak ve kamu kurum ve kuruluşların bu yükümlülüğe uygun davranmalarını sağlamak;

- Herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş tarafından kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasını önlemek için gerekli her türlü tedbiri almak;
- Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan mevcut yasaları, hukuki düzenlemeleri, gelenekleri ve uygulamaları değiştirmek veya kaldırmak için gerekli her türlü tedbiri almak;
- Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal ceza hükümleri kaldırmak;
- Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basamaklıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygu-

lamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirmek;

- Ailede verilen eğitimin, toplumsal bir işlev olarak anneliğin gerektiği şekilde anlaşılmasını ve çocuğun büyütülmesinde ve yetiştirilmesinde erkeklerin ve kadınların ortak sorumluluğu-

nun kabul edilmesini, yani çocuğun menfaatlerinin her durumda öncelik taşıdığını de içermesini sağlamak;

- Kadınların tam olarak gelişmelerini ve ilerlemelerini sağlamak üzere, erkeklerle eşitlik temeline dayanan insan haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına almak ve kullanmalarını sağlamak amacıyla, mevzuat çıkarmak da dâhil her alanda ve özellikle siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda gerekli her türlü tedbiri almak;
- Erkeklerin ve kadınların kalıplaşmış rolleriyle ilgili kavramların eğitimin her düzeyinden ve biçiminden tasfiye edilmesi için karma eğitim ve bu amaca

ulaşılmasına yardımcı olacak diğer eğitim türleri teşvik etmek ve özellikle okul kitapları ve ders programların gözden geçirilmesi ve bu öğretim metoduna göre uyarlamak;

- k) Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kızlar ve kadınlar için eğitim programları düzenlenmesi;
- l) Mesleğini ve işini serbestçe seçme hakkı, meslekte ilerleme hakkı, iş güvenliğine sahip olma

sorumluluklarıyla ve toplumsal yaşama katılmalarıyla uyumlaştırmaları için, özellikle çocuk bakım kurumlarının kurulmasını ve geliştirilmesini istemek suretiyle, gerekli destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanmasını teşvik etmek;

- o) Kırsal alanda yaşayan ve kayıt dışı sektörlerde çalışarak ailelerinin ekonomik yaşamlarına önemli katkıda bulunan kadınların karşılaştıkları özel sorunları dikkate almak ve bu,

ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne⁴

göre kadınlara yönelik şiddet bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır ve ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelmektedir.

ve hizmet karşılığı imkânlardan ve menfaatlerden yararlanma hakkı ile çıraklık eğitimi, ileri düzeyde mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi gibi mesleki eğitim ve yenileme eğitimi alma hakkı vermek;

- m) Taraf devletler, evlilik veya annelik sebepleriyle kadına karşı ayrımcılık yapılmasını engellemek ve çalışma hakkını etkili bir biçimde korumak;
- n) Anne ve babanın aile içi yükümlülüklerini, çalışma yaşamındaki

Sözleşmenin hükümlerinin kırsal alanda yaşayan kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli her türlü tedbiri almak, erkekler ile kadınlar arasında eşitliği sağlamak üzere, kırsal alanda meydana gelen gelişmelere katılmaları ve bu gelişmelerden yararlanmaları için kırsal alanda yaşayan kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri almak.

İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinen **Kadına Yönelik Şiddet**

Aile içi şiddet kavramı ise, eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgâhı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri olarak anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

Bu sözleşme şunları amaçlamaktadır:

- a) Kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına karşı şiddeti

ve aile içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak;

- b) Kadına karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirmek de dâhil olmak üzere, kadınlarla erkekler arasında önemli ölçüde eşitliği yaygınlaştırmak;
- c) Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetin tüm mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı bir çerçeve, politika ve tedbirler tasarlamak;
- d) Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddeti ortadan kaldırma amacıyla uluslararası iş birliğini yaygınlaştırmak;
- e) Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi maksadıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde iş birliği yapmalarına destek ve yardım sağlamak olarak sıralanabilir, ancak sözleşmenin bu amacına dönük uygulamalar yetersiz ve nitelikli bir eğitim almayan personelin elinde ikincil mağduriyetlere neden olabilmektedir.

Özellikle de mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirlerin, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, cinsel yönelim, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi, herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını temin etme zorunluluğu bulunmasına rağmen Türkiye’de

maalesef uygulamada birçok sıkıntı ile karşılaşılmaktadır.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile Çocuk Koruma Kanunu kadın ve çocuğa yönelik şiddetin önlenmesinde yeterli olamamaktadır. 6284 sayılı yasanın uygulanmasında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye

hayati mağduriyetlere yol açmaktadır. Sosyal çalışma görevlileri, kolluk kuvveti ve bazı yargı mercilerin ivedi hareket etmedikleri, verilmesi gereken önleyici tedbirleri vermekte pek istekli olmadıkları görülmektedir. Özellikle 6284 sayılı kanun kapsamında verilen uzaklaştırma kararlarının ihlali sonucunda mahkemeler delilleri toplamamakta hatta bazen somut deliller olmasına rağmen ceza vermemektedir. Yetkililer yargılama evresinde tesadüfi gördükleri, duydukları, öğrendikleri şiddet vakaları karşısında gerekli önlemleri

İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır. Ancak uluslararası sözleşmelerin pek dikkate alındığı görülmemektedir.

Kadına ve çocuğa karşı şiddetin önlenmesinde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yeterli ve etkili olamayışı altında yatan nedenler bir kez daha masaya yatırılmalıdır. Nedenler arasında en başta gelen donanımlı personelin olmayışı ve bazılarının mesleki etik ve kuralları hiçe sayması, durumu ciddi ve

almamakta, duymazlıktan, görmezlikten gelebilmektedir. Kurumların resen hareket etme yükümlülüğü olmasına rağmen bazı yasa uygulayıcıları maalesef ilgili mercilere bunu bildirmemektedirler.

Çocuk Koruma Kanununa göre; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu “**Korunma İhtiyacı Olan Çocuk**” olarak tanımlanmaktadır. Şiddet mağduru çocuklara yönelik

koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınması gerekirken sık sık karşılaşıldığı üzere bu tedbirlerin alınması için gerekli girişimlerin yapılmadığı görülmektedir. Çocuk Koruma Kanunu 5. maddesinde sayılan Eğitim, Sağlık, Barınma, Danışmanlık ve Bakım Tedbirleri'nin uygulama aşamasında da çeşitli yetersizlikler mevcut olup bunların yargı tarafından izlenip denetlenmesi gerekmektedir. Kanun gereğince 3 ayda bir rapor sunması gereken kurumları izleme ve denetleme görevi olan çocuk mahkemelerinin bu işlevini aylar hatta bazen yıllarca yapmadığını söyleyebiliriz. Özellikle cinsel istismar mağduru kız çocuklarının örgün öğretimden uzaklaştırıldığı, bazen yaşına ve gelişimine uygun olmayan işlerde çalıştırıldığı, erken ve zorla evlilik mağduru olduğu durumlarda kurumların resen müdahalesi olmamaktadır. Şiddet mağduru kadın ve çocuklara yönelik etkili bir izleme süreci mevcut değildir. Ciddi ve samimi bir önleme, koruma, destekleme ve tedavi süreci işletilememektedir. Kadın sığınma evleri yetersizdir ve kadınları güçlendirici eylem planı oluşturmamaktadır. Bazı kadın sığınma evleri, kadınların bir an önce sığınma evlerinden ayrılmasına dönük tutum ve muamelelerde bulunmakta ve bu yolla kadını ikinci kez mağdur etmektedir.

Ulusal mevzuatta yer alan uluslararası standartların amaçlarını gerçek-

leştirebilmek için ise kamuoyunu bilgilendirici daha fazla etkinliklerin yapılması, kadın ve çocuklara haklarının öğretilmesi, etkili bir başvuru mekanizmasının oluşturulması, yeterli sayıda başvuru ve koruma merkezlerinin kurulması, donanımlı personel istihdam edilmesi, devlet politikası oluşturulması, her il ve ilçede uygulama birliği sağlanması, adli ve idari yönden caydırıcı cezaların verilmesi, polis merkezleri ve adliye personeli ile hakim, savcı ve avukatlara, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çalışanlarına vaka temelli

uygulama eğitimleri verilmesi ve bu eğitimlerin periyodik hâle dönüştürülmesi gerekmektedir. Aksi hâlde kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etme kağıt üzerinde kalmaya devam edecektir.

1 <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/cedaw.pdf>

2 https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8&chapter=4&lang=en#EndDec

3 https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/kom_rapor.htm
<http://cacav.net/tr/duyuru/cacav-cocuk-adalet-sistemi-sorun-tespit-raporu-aciklandi/>

4 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308M1-1.pdf>

ARJEN

**İnşaat Taahhüt
Gayrimenkul Otomotiv**

Tel: 312 341 0 341

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

KADIN

Karar Verme Süreçlerinde

Kadınlar olarak mücadele etmediğimiz bir alan yok, her düzeyde bir varoluş mücadelesi veriyoruz. Siyasi temsil de bu alanlardan biri. Üstelik acil ve yakıcı sorunlar karşısında diğer alanlar kadar önemli görülmesi de son olarak “Boşanma Komisyonu” olarak bilinen “Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar İle Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu” tarafından hazırlanan rapor siyasi temsiliyetin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha göstermiş oldu.

Yasaların oldukça eril olduğu ve yıllardır toplumsal muhalefet baskısıyla kısmi iyileşmelerin sağlandığı

Türkiye’de her ne kadar kadınların seçme seçilme hakkının tanınması bir gurur meselesiye de sonuçlar hakkın hayata geçmediğini gösteriyor. Temsiliyetin %10’un üstüne çıktığı sadece 2 dönem (2011-2015) var. Yani seçimlerin kazananları her zaman %90’ın üstündeki temsiliyetleriyle erkekler. Hatta kadınların parlamentoda hiç temsil edilmediği 9 dönem bile var 1935 sonrasında. Bunun iki temel sebebi var: ilki Türkiye’deki yasal çerçeve ikincisi de toplumsal algı. Yasal çerçeveye bakacak olursak Türkiye’nin gerek seçim yasası gerekse de siyasi partiler kanunu tamamen cinsiyet körü olduğunu ve eşit temsili sağlayacak hiçbir düzenleme içermediğini söylememiz gerekiyor. Bununla birlikte parti tüzüklerinin birkaç

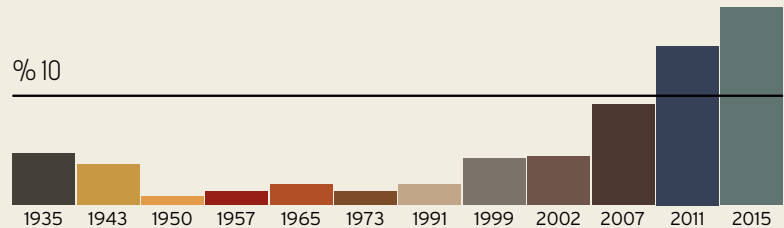
istisna dışında oldukça cinsiyet körü olduğunu ve kadınlara sadece kadın kollarında yer verildiğini ifade edebiliriz.

Bu tablonun sonucu olarak yakın tarihte kadın temsiliyetinin rekor olarak sunulduğu 2014 - 2015 dönemi de seçimi bol bir dönem olmakla birlikte bu seçim döneminin kaybedenleri yine kadınlar oldu. Yerel seçimler, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve iki genel seçimde kadınların listelerde varlığı bile olması gereken seviyeye ulaşamadı. Genel atmosferi yükselen şiddetin belirlediği iki yıllık süreçte gerçekleşen yerel yönetim seçimleri, Cumhurbaşkanlığı seçimi ve iki genel seçimde de siyasi partiler toplumsal cinsiyet eşitliği açısından sınıfta kaldılar. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde hiç kadın aday gösteril-

Türkiye’de her ne kadar kadınların seçme seçilme hakkının tanınması bir gurur meselesiye de sonuçlar hakkın hayata geçmediğini gösteriyor. Temsiliyetin %10’un üstüne çıktığı sadece 2 dönem (2011-2015) var.

1935 - 2015 TBMM’DE KADIN VEKİL ORANLARI

% 10

Hazırlayan: Hatice Kapusuz

mezken, yerel yönetim seçimlerinde ve her iki genel seçimde de kadın aday oranı, kritik eşik olan %33'ün altında kaldı. Kısmen ilklerin yaşandığı bu dönemde ilk kez 3 büyükşehirde; Diyarbakır, Aydın ve Gaziantep'te Belediye Başkanlığını kadınlar kazandı. Diyarbakır'da Gültan Kışanak (BDP/HDP), Aydın'da Özlem Çerçioğlu (CHP) ve Gaziantep'te Fatma Şahin (Ak Parti) belediye başkanı oldular. Toplam 1364 seçim bölgesinde kadın belediye başkanı oranı %2,93 oldu.

Kadınların bu yok halinin bile Türkiye tarihindeki en yüksek temsil oranına denk geldiğinin altını çizerek bu yokluğun toplumsal sebeplerine odaklanabiliriz. Öncelikle altını çizmek gerekir ki Türkiye'de toplumsal yapının kadınlar için ürettiği engel

ve bariyerler biçim ve dil değiştirerek siyasi alanda kendilerini gösteriyor. Kadınların potansiyellerini sorgulayan, kadınları sınırlandıran ve önlerine engel koyan gündelik pratikler ve düşünüş biçimleri, siyaset zaten "yüksek nitelik gerektiren bir iş" olarak tanımlandığından kadınlara dönük birçok bariyer inşa ediyor.

Öncelikle siyasetin kadın işi olmadığına dönük örtük algının ürettiği genel yaklaşım, siyasette eşit temsil olmamasını yeterli niteliğe sahip kadın olmamasıyla açıklıyor. Erkekler için bu kriterleri gerekli görmeyen siyasi kültür kadın siyasetçinin yüksek lisans yapmış, toplumsal bilinirliği olan, aileden zengin, iyi ve makbul, böyle olduğu kadar da yüksek sınıf olmasını şart koşuyor. Bu kriterler kadınların siyasi parti içindeki emek-

lerini, çalışmalarını göz ardı ederken aynı zamanda partilerde kadınların mutfakta kalıp emeklerinin sömürülmesinin de olması gereken olduğunu vaaz ediyor. Bir biçimde de bir kadın ne zaman öne çıkacak olsa siyasi figürün özel hayatına ilişkin imalar ortada gezmeye başlıyor.

Kadınları kadın kollarına, gençleri de gençlik kollarına göndererek kendine alan açan erkek siyaset toplantı saatinin belirlenmesinden, önemli kararların alınma biçimine kadar birçok süreçte var olan kadın siyasetçileri karar alma sürecinin dışına itiyor. Öyle ki parti binasında kadın tuvaletinin bulunmadığı örnekler söz konusu olabiliyor. Hatta kadınlar için siyaset okulu açıp bunu akşam geç saate koyan ve herhangi bir çocuk bakımına dönük önlem almayan bir akıl oldukça yaygın.

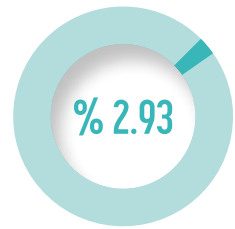
Gültan Kışanak
Diyarbakır Büyükşehir
Belediye Başkanı

Özlem Çerçioğlu
Aydın Büyükşehir
Belediye Başkanı

Fatma Şahin
Gaziantep Büyükşehir
Belediye Başkanı

1364 seçim bölgesinde
kadın belediye başkanı
oranı %2,93

Bu algının hâkimiyeti aşağıdaki haritada görülebileceği gibi 43 ilde hiç kadın vekilin çıkmamasıyla sonuçlanıyor.

Sonuç olarak gündelik hayatımızı yakından ilgilendiren yerel düzeyde neredeyse temsil edilmeyen kadınlar, 81 ilin yarısından fazlasında da temsil şansı bulamıyorlar. Temsil şansı buldukları şehirlerde de kadınların genel politikalara etki edemeyecek derecede az temsil edildiklerini, kritik eşik olan %33'lük temsil oranının sadece 14 ilde ortaya çıktığını görüyoruz. Bu sınırı aşan şehirler-iller aşağıdaki haritada da görülebileceği üzere; Tekirdağ, Afyon, Denizli, Aksaray, Eskişehir, Muş, Diyarbakır, Şırnak, Mardin, Batman, Bitlis, Hakkari, Van, Ağrı.

Türkiye'de 1990'lar öncesi dönemde parlamentoda sadece 2-3 kadın vekilin yer aldığını ve 90 sonrası kadın hareketinin güçlenmesi ve kadınlara

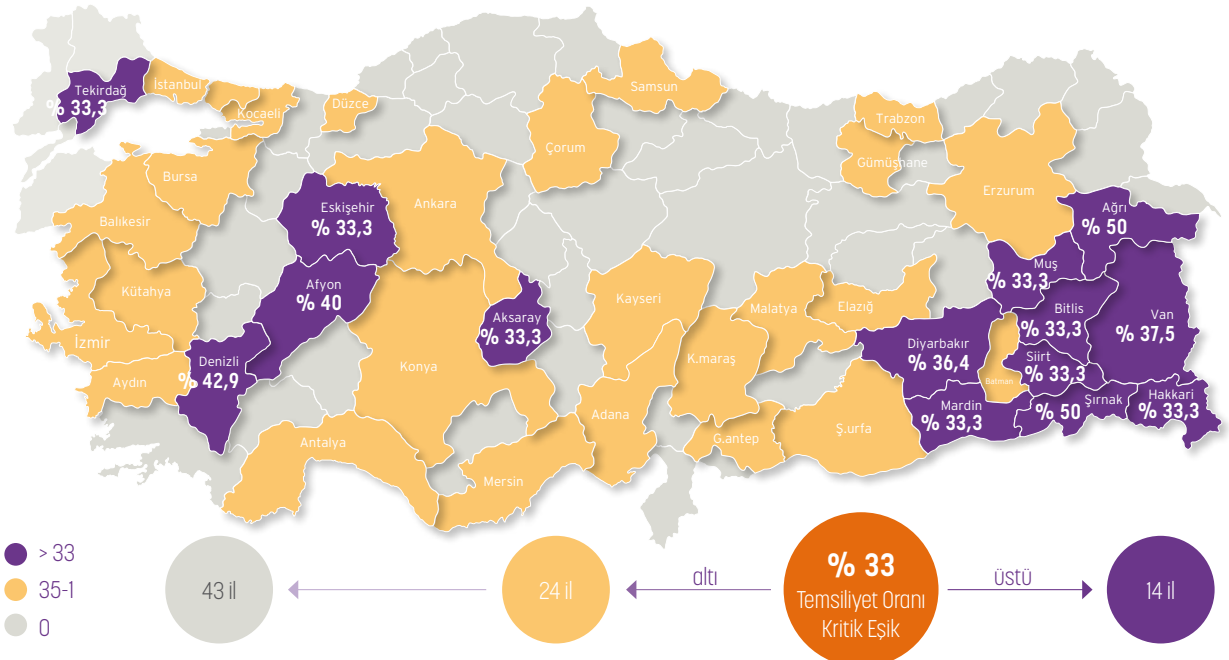
rın parlamentoyu bir mücadele alanı olarak belirlemesiyle kadın vekil sayısının yükseldiğinin de altını çizmekte fayda var.

Son olarak kadınların siyasetteki engellerinden biri olan "Kadın olunca ne olacak, önemli olan nitelik" tartışmasına da kısaca değinmeden siyasetin kadınsız halini anlatmak zor. Öncelikle eşit temsile dönük talebin bir demokratik talep olduğunu ve sonuçlara eşitlik ilkesi üzerinden yaklaşılması gerektiğini Türkiye'nin prematüre demokrasisinde anlatmak oldukça zor. Yani yasalarda temsil hakkı olan bir grubun bu hakka erişmesiyle ilgili olsa da talep, toplum ve siyasilerin bunu özcü bir yaklaşımla ele alma eğilimi bulunmaktadır. Kadınların eşitlik ve farklılıklarıyla siyasette var olma talepleri "kadını erkeği fark etmez önemli olan kimin iş yaptığı" gibi karşı koyuşlarla karşılanmaktadır.

Ya da performansı tartışmalı kadın politikacılar (Tansu Çiller vb) örnek gösterilerek diğer kadınlar engellenmek istenmektedir. Ayrıca bu eşitlenme ve siyasette var olma talebi sadece biyolojik bir kadın-erkek kategorisinden ziyade aslında her iki kategorideki etnik, kültürel, dini, sınıfsal vb. farklılıkları kapsanmasına da işaret etmektir.

Sonuç olarak demokratik bir yönetimin sağlanmasının temel koşullarından biri farklılıkların, farklı ihtiyaç gruplarının karar alma süreçlerinde yer alabilmesidir. Bu bakımdan kadınların karar alma süreçlerinde yokluğu bir demokrasi sorunudur ve her düzeyde yansımaya sahiptir. Demokrasi mücadelesi olan herkesin eşit temsil sağlanmaksızın, planlamadan, bütçesine kadar kadınlar sistemde yer almaksızın demokrasinin sadece oy vermekle gerçekleşmeyeceğini hatırlında tutması gerekir.

26. DÖNEM KADIN VEKİL OLAN İLLER VE TEMSİLİYET ORANLARI

Social
Risk
Management

info@srmdanismanlik.com
www.srmdanismanlik.com

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

Bakanlık Makamında Kadınlar

Ülkeler, 1 Ocak 2015 tarihine kadar atamaları yasamak üzere, bakanlık makamındaki kadın oranına göre sıralanmıştır.

Sıra	Ülke	Bakanlık Makamındaki Kadın Oranı (%)	Toplam Bakan Sayısı
1	Finlandiya	62.5	10
2	Cabo Verde	52.9	12
3	İsviçre	52.2	23
4	Fransa	50.0	8
5	Nikaragua*	42.1	8
6	Hollanda	40.7	7
7	Estonya	40.2	6
8	Grenada*	40.2	6
9	İzlanda	40.0	9
10	İtalya	40.0	7
11	Güney Afrika*	41.7	15
12	Kosta Rika	40.0	9
13	Ruanda	35.5	11
14	Aranvutluk	35.0	7
15	Burundi	34.8	6
16	Almanya	33.3	5
17	Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti	33.3	10
18	Güney Bissau	33.3	9
19	Kuba	31.0	8
20	Avusturya	30.8	12
21	İspanya	30.8	8
22	Katya	30.8	6
23	Uganda*	29.6	21
24	Kolombiya	29.4	5
25	Güney Sudan*	29.4	5
26	Bahama	28.6	4
27	Porto Riko	28.6	4
28	Polonya	27.8	5
29	Polonya	27.8	5
30	Maldiva	27.8	5
31	Moldova	26.9	2
32	Lüksemburg	26.7	4
33	Swaziland	26.3	5
34	Amerika Birleşik Devletleri	25.0	8
35	Danimarka	25.0	16
36	Andorra	25.0	2
37	Arjantin	25.0	2
38	Arjantin	25.0	2
39	Arjantin	25.0	2
40	Arjantin	25.0	2
41	Arjantin	25.0	2
42	Arjantin	25.0	2
43	Arjantin	25.0	2
44	Arjantin	25.0	2
45	Arjantin	25.0	2
46	Arjantin	25.0	2
47	Arjantin	25.0	2
48	Arjantin	25.0	2
49	Arjantin	25.0	2
50	Arjantin	25.0	2
51	Arjantin	25.0	2
52	Arjantin	25.0	2
53	Arjantin	25.0	2
54	Arjantin	25.0	2
55	Arjantin	25.0	2
56	Arjantin	25.0	2
57	Arjantin	25.0	2
58	Arjantin	25.0	2
59	Arjantin	25.0	2
60	Arjantin	25.0	2
61	Arjantin	25.0	2
62	Arjantin	25.0	2
63	Arjantin	25.0	2
64	Arjantin	25.0	2
65	Arjantin	25.0	2
66	Arjantin	25.0	2
67	Arjantin	25.0	2
68	Arjantin	25.0	2
69	Arjantin	25.0	2
70	Arjantin	25.0	2
71	Arjantin	25.0	2
72	Arjantin	25.0	2
73	Arjantin	25.0	2
74	Arjantin	25.0	2
75	Arjantin	25.0	2
76	Arjantin	25.0	2
77	Arjantin	25.0	2
78	Arjantin	25.0	2
79	Arjantin	25.0	2
80	Arjantin	25.0	2
81	Arjantin	25.0	2
82	Arjantin	25.0	2
83	Arjantin	25.0	2
84	Arjantin	25.0	2
85	Arjantin	25.0	2
86	Arjantin	25.0	2
87	Arjantin	25.0	2
88	Arjantin	25.0	2
89	Arjantin	25.0	2
90	Arjantin	25.0	2
91	Arjantin	25.0	2
92	Arjantin	25.0	2
93	Arjantin	25.0	2
94	Arjantin	25.0	2
95	Arjantin	25.0	2
96	Arjantin	25.0	2
97	Arjantin	25.0	2
98	Arjantin	25.0	2
99	Arjantin	25.0	2
100	Arjantin	25.0	2

Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Libya

* Toplam rakam, bakanlık yardımcılarını ve bakanların görevlendirildiği Bakanlık portföylerinde bulunan bakanları / bakanlık bakanları da dahil edilmemiştir. Çarşamba bakanları ve bakanlar bakanlık bakanları da dahil edilmemiştir.

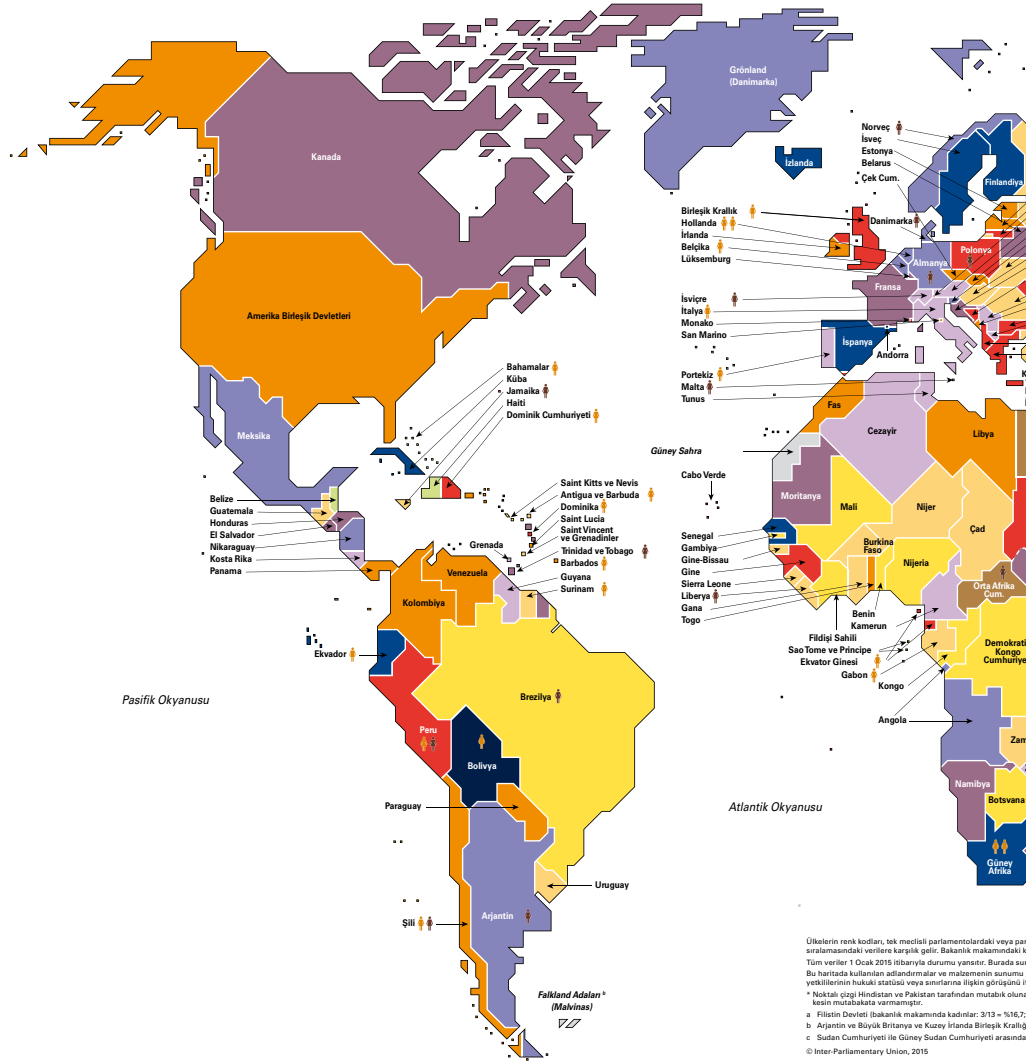
Kaynak: PVI (Ulusal hükümetler), Birleşmiş Milletler nüfus verileri, devlet bakanlıkları ve "Yeniden yapılandırılmış" veriler.

Inter-Parliamentary Union
For democracy. For everyone.

Siyasette Kadınlar

1 Ocak 2015 itibarıyla

Ülkelerin renk kodları, tek meclisli parlamentoları veya partiler tarafından seçilen meclisler için kullanılmaktadır. Bu haritada kullanılan adlandırmalar ve maddelerin sunumu yetkililerin hukuki statüsü veya sınırlama (ilgili girişimler) için mutabakatla uyumludur.

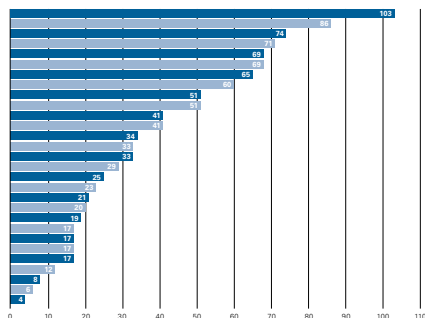
* Nöbetçi Devlet (Bakanlık makamında kadınlar: 3/13 - %16,7)
a. Arjantin ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı
b. Arjantin ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı
c. Sudan Cumhuriyeti ile Güney Sudan Cumhuriyeti arasında

Bilgi için:
Inter-Parliamentary Union (IPU)
E-mail: postbox@ipu.org
www.ipu.org

United Nations
and the European Union
E-mail: gen-sec@un.org
www.un.org

Kadın bakanların elindeki portföyler

(191 ülkede 1.116 portföy)

Sosyal işler
Çevre / doğal kaynaklar / enerji
Kadın işleri / toplumsal cinsiyet eşitliği
Aile / çocuklar / gençler / yaşlılar / engelliler
Eğitim
Kültür
Ticaret / sanayi
İstihdam / çalışma / mesleki eğitim
Sağlık
Diğerleri (kalkınma yardımları dahil)
Bayındır işleri / imar planlaması
Tarım / gıda / ormancılık / balıkçılık
Adalet
İçişleri / göç (mülteciler ve mülteciler dahil)
Arayış ve geliştirme / bilim ve teknoloji
Haberleşme / telekomünikasyon / posta
Turizm
Ekonomi / kalkınma
Yerel yönetimler
Spor
İstihdam ve emeklilik
Maliye / bütçe
Ulaştırma
Kamu yönetimi / kamu hizmetleri
Savunma ve emekli asker işleri
İnsan hakları
Basın ve enformasyon
Nüfus
Parlamento işleri

Devletin e...

Arjantin (DB/HB), Bangladesh (HB), Danimarka (HB), Almanya (HB), (HB), Peru (HB), Polonya (HB), ...

Avustralya, Antigua ve Barbuda, Hersek, Botswana, Bulgaristan, İtalya, Laos, Letonya, Litvanya, Singapur, Güney Afrika (2 meclis), Cumhuriyeti, Zimbabve

Hakkında bilgi bulunan 177 ülke

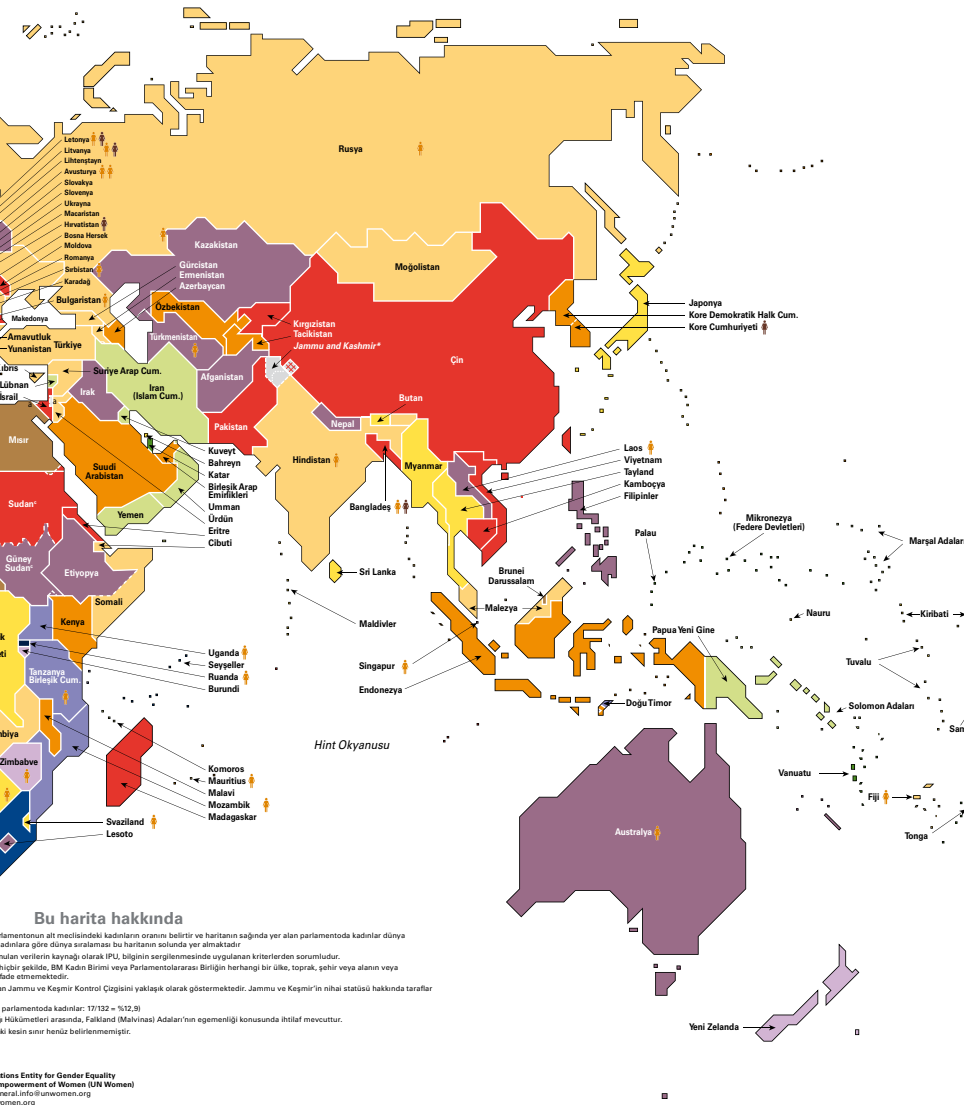
Not: (DB/HB) - Aynı zamanda hükümet bakanı
* Yalnız seçilmiş devlet bakanları dâhil
* Seçilmiş cumhurbaşkanı
* Toplam 266 meclis arasında, 2'inde 16'da 2
* Seçilmiş cumhurbaşkanı

078-92-9142-042-3

Kadınlar: 2015

Bariyalla Durum

Bu harita hakkında

Parlamentonun alt meclislerinde kadınların oranları belirtilir ve haritanın sağında yer alan parlamentoda kadınlar dünya ortalamalarına göre dünya sıralamasına bu haritanın solunda yer almaktadır. Veriler kaynağı olarak IPU, ilgili seçimlerinde uygulanan kriterlerden sorumludur. Harita, kadınların parlamentoda temsil edilme oranlarını göstermektedir. Harita, kadınların parlamentoda temsil edilme oranlarını göstermektedir. Harita, kadınların parlamentoda temsil edilme oranlarını göstermektedir.

En yüksek makamlarındaki kadınlar

Kadın devlet başkanları¹ (10/152 = %6,6)
Kadın hükümet başkanları (14/193 = %7,3)
 1. ABD, Brezilya (DB/HB), Orta Afrika Cumhuriyeti (DB), Şili (DB/HB), Hırvatistan² (DB), Japonya (HB), Letonya (HB), Liberya (DB/HB), Litvanya (HB), Malta (DB), Norveç (DB/HB), Orta Afrika Cumhuriyeti (DB), İsveç (DB/HB), ve Trinidad ve Tobago (HB)

Kadın meclis başkanları³ (43/273 = %15,8)
 1. Avusturya (2 meclis), Bahamalar, Bangladeş, Barbados, Belçika, Bolivya⁴, Bosna-Hersek, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Ekvator Ginesi, Fiji, Gabon, Hindistan, Mavi Adalar, Meksika, Mısır, Mozambik, Myanmar, Nepal, Nikaragua, Norveç, Pakistan, Peru, Portekiz, Rusya, Ruanda, Sırbistan, Sudan, Suriye, Tanzanya, Tayvan, Türkiye, Ukrayna, Uruguay, Zimbabve

Parlamentoda kadınların dünya ve bölgesel ortalamaları

	Tek meclisli veya alt meclis	Üst meclis veya Senato	Her iki meclis birleşik
Dünya ortalaması	%22,3	%20,5	%22,0
Bölgesel ortalamalar			
Nordik ülkeler	%41,5	—	—
Amerika kıtası	%26,5	%25,5	%26,4
Avrupa (Nordik ülkeler dahil)	%25,2	%24,4	%25,0
Avrupa (Nordik ülkeler hariç)	%23,6	%24,4	%23,8
Sahraaltı Afrika	%22,4	%20,3	%22,2
Asya	%19,0	%14,2	%16,5
Arap devletleri	%18,1	%7,3	%16,1
Pasifik	%13,1	%36,0	%15,7

Parlamentoda kadınlar

Ülkeler, 1 Ocak 2015 itibarıyla seçim/terafatı yansıtmayacak biçimde, tek meclisli parlamentoları veya alt meclisli parlametoları oranına göre azalan biçimde sıralanmış ve renk kodu verilmiştir.

Ülke	Alt meclis veya alt meclisli	Üst meclis veya Senato	Her iki meclis birleşik
1. Ruanda	61,8	57,80	59,8
2. Bolivya	53,1	60,1	56,6
3. Andorra	50,0	14,28	32,14
4. Kuba	48,9	28,9	38,9
5. Seyşeller	42,8	14,28	28,54
6. Japonya	42,7	64,28	53,48
7. Finlandiya	42,6	10,28	26,44
8. Ekvador	41,6	57,12	49,4
9. Güney Afrika (1)	41,5	100,00	70,75
10. İzlanda	41,3	26,83	34,06
11. Lüksemburg	41,1	14,28	27,73
12. Mozambik	39,6	89,25	64,45
13. Norveç	39,6	67,10	53,35
14. Belçika	39,1	59,10	49,10
15. Nikaragua	38,1	26,97	32,54
16. Dışişleri	38,0	8,85	23,43
17. Meksika	38,0	100,00	69,00
18. Hollanda	37,3	30,9	34,10
19. Angola	36,8	81,22	59,01
20. Slovenya	36,7	30,9	33,80
21. Almanya	36,5	200,00	182,50
22. Arjantin	36,2	63,23	49,72
23. Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti	36,0	125,00	80,50
24. Uganda	35,0	38,00	36,50
25. Sırbistan	34,0	89,25	61,63
26. Kosta Rika	33,9	19,17	26,57
27. Grenada	33,3	9,15	21,23
28. Meksika	33,1	11,23	22,18
29. Cezayir	31,6	146,48	89,10
30. Zimbabve	31,5	89,25	60,35
31. Yeni Zelanda	31,4	38,12	34,72
32. Güney	31,3	21,83	26,58
33. Portekiz	31,3	72,25	51,75
34. Tunus	31,3	68,21	49,76
35. İran	31,1	100,00	65,50
36. İtalya	31,0	100,00	65,50
37. Avusturya	30,6	14,28	22,48
38. Suriye	30,5	37,10	33,80
39. Nepal	29,5	176,58	136,54
40. Trinidad ve Tobago	28,6	12,42	20,54
41. Zimbabve	28,3	17,23	22,76
42. Etiyopya	27,8	102,54	65,22
43. Afganistan	27,7	100,00	63,75
44. El Salvador	27,4	23,84	25,64
45. Bahama	27,3	11,23	19,28
46. Filipinler	27,2	79,25	53,25
47. Avusturya	26,7	100,00	63,75
48. Lesoto	26,7	87,23	57,23
49. İran	26,6	100,00	65,50
50. Suriye	26,2	101,57	63,87
51. Hırvatistan	25,8	39,15	32,50
52. Hindistan	25,8	33,12	29,45
53. Türkiye	25,8	32,12	28,95
54. Kanada	25,8	29,79	27,79
55. Mısır	25,8	27,23	26,53
56. Laos	25,2	14,28	19,78
57. Sudan	24,8	86,24	55,54
58. Vietnam	24,3	121,48	73,23
59. Polonya	24,1	100,00	62,50
60. Ekvator Ginesi	24,0	24,10	24,10
61. Çin	23,6	889,23	127,73
62. Litvanya	23,4	38,1	30,75
63. Birleşik Krallık	22,8	149,00	24,10
64. İran	22,5	11,23	16,23
65. Kamboçya	22,0	33,10	27,55
66. Eritreya	21,9	25,14	23,54
67. Bosna-Hersek	21,4	14,28	17,86
68. Yunanistan	20,8	63,23	42,23
69. Cabo Verde	20,8	19,72	20,27
70. Dominik Cumhuriyeti	20,8	38,15	29,45
71. Mısır	20,8	24,10	22,40
72. Arjantin	20,7	29,14	24,94
73. Madagaskar	20,7	29,14	24,94
74. Bangladesh	20,7	25,12	22,82
75. Kolombiya	19,9	33,16	26,53
76. Suriye	19,9	33,16	26,53
77. Kenya	19,7	69,25	44,50
78. Amerika Birleşik Devletleri (2)	19,3	84,45	51,90
79. Cezayir	18,7	10,28	14,58
80. Sao Tome ve Principe	18,7	28,10	23,40
81. Letonya	18,6	18,10	18,10
82. Birleşik Arap Emirlikleri	17,8	15,81	16,81
83. Karadağ	17,3	14,81	16,10
84. Fas	17,3	29,10	23,20
85. Venezuela	17,0	67,25	42,12
86. Tacikistan	16,9	10,58	13,43
87. Barbados	16,7	7,28	12,03
88. Saint Lucia	16,7	32,10	24,40
89. San Marino	16,3	112,85	64,60
90. Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti	16,3	112,85	64,60
91. Libya	16,0	49,20	32,60
92. Özbekistan	16,0	24,10	20,10
93. Şili	15,8	19,12	17,10
94. Azerbaycan	15,6	19,12	17,10
95. Paraguay	15,0	14,88	14,88
96. Cezayir	14,9	28,10	21,50
97. Mısır	14,9	28,10	21,50
98. Türkiye	14,9	28,10	21,50
99. İran	14,9	28,10	21,50
100. Suriye	14,9	28,10	21,50
101. Suriye	14,9	28,10	21,50
102. Suriye	14,9	28,10	21,50
103. Suriye	14,9	28,10	21,50
104. Suriye	14,9	28,10	21,50
105. Suriye	14,9	28,10	21,50
106. Suriye	14,9	28,10	21,50
107. Suriye	14,9	28,10	21,50
108. Suriye	14,9	28,10	21,50
109. Suriye	14,9	28,10	21,50
110. Suriye	14,9	28,10	21,50
111. Suriye	14,9	28,10	21,50
112. Suriye	14,9	28,10	21,50
113. Suriye	14,9	28,10	21,50
114. Suriye	14,9	28,10	21,50
115. Suriye	14,9	28,10	21,50
116. Suriye	14,9	28,10	21,50
117. Suriye	14,9	28,10	21,50
118. Suriye	14,9	28,10	21,50
119. Suriye	14,9	28,10	21,50
120. Suriye	14,9	28,10	21,50
121. Suriye	14,9	28,10	21,50
122. Suriye	14,9	28,10	21,50
123. Suriye	14,9	28,10	21,50
124. Suriye	14,9	28,10	21,50
125. Suriye	14,9	28,10	21,50
126. Suriye	14,9	28,10	21,50
127. Suriye	14,9	28,10	21,50
128. Suriye	14,9	28,10	21,50
129. Suriye	14,9	28,10	21,50
130. Suriye	14,9	28,10	21,50
131. Suriye	14,9	28,10	21,50
132. Suriye	14,9	28,10	21,50
133. Suriye	14,9	28,10	21,50
134. Suriye	14,9	28,10	21,50
135. Suriye	14,9	28,10	21,50
136. Suriye	14,9	28,10	21,50
137. Suriye	14,9	28,10	21,50
138. Suriye	14,9	28,10	21,50
139. Suriye	14,9	28,10	21,50
140. Suriye	14,9	28,10	21,50
141. Suriye	14,9	28,10	21,50
142. Suriye	14,9	28,10	21,50
143. Suriye	14,9	28,10	21,50
144. Suriye	14,9	28,10	21,50
145. Suriye	14,9	28,10	21,50
146. Suriye	14,9	28,10	21,50
147. Suriye	14,9	28,10	21,50
148. Suriye	14,9	28,10	21,50
149. Suriye	14,9	28,10	21,50
150. Suriye	14,9	28,10	21,50

Brunei Darussalam, Orta Afrika Cumhuriyeti, Mısır

(1) Güney Afrika (2 meclisli) için meclisler farklı olarak gösterilmiştir. (2) Suriye (2 meclisli) için meclisler farklı olarak gösterilmiştir. (3) Suriye (2 meclisli) için meclisler farklı olarak gösterilmiştir. (4) Suriye (2 meclisli) için meclisler farklı olarak gösterilmiştir.

Kadınlar Araç Kullanmasa Şu Trafik Ne Rahat Olur...mu?

Sabah işe gitmek için erkenden kalktınız. Hazırlanma telaşından sonra aceleyle evden çıkıp arabaya bindiniz. Aklınızda yapılacakları toparlamaya çalışırken bir de trafikle boğuşmaya başladınız. İşe vaktinde yetişmeye çalışırken önünüzdeki araba yavaşlığıyla sizi çıldırtıyor. O anda içinizden ya da dışınızdan **“kesin kadındır bu arabanın şoförü”** dediniz mi? Muhtemelen demişsinizdir.

Benzer durumlarda trafikte bir araç yavaş gidiyor, sinyal vermeden dönüyor, kavşaklara yanlış giriyor, park edemiyor ya da kornaya bassanız da size yol vermek yerine umursamazca önünüzden gidiyorsa, sürücüyü görmesenez bile cinsiyeti hakkında hızlıca bir tahmin yürütüyoruz. Peki, aracın sürücüsünü görmediğimiz halde olumsuz olduğunu düşündüğümüz sürücü davranışlarını nasıl tek bir cinsiyete bu kadar çabuk ve kolay atfedebiliyoruz? Bu sorunun cevabı aslında toplumsal cinsiyet rollerimizde gizli diyebiliriz.

O zaman, nedir bu toplumsal cinsiyet?

Hazırlayan: Funda Dağdelen

Toplumsal cinsiyet kavramını, bireylerin biyolojik farklılıklarının dışında, tarihsel, kültürel ve coğrafi olarak farklılıklar gösteren ve içinde bulunduğumuz toplum tarafından kadına ve erkeğe yüklenen roller ve sorumluluklar olarak tanımlayabiliriz. Bu roller, davranış kalıplarımızın belirlenmesinde etkin rol oynar. Erkeleri daha güçlü, agresif ve kontrollü, kadınları ise daha duygusal, temkinli ve uysal gibi genellemelerle tanımlamamız da kalıp yargılarımızın bir yansımasıdır. Toplumsal cinsiyet rollerimizle araç kullanmamız arasındaki ilişkiyi anlayabilmek için öncelikle ulaşım, motorlu araç ve trafiğin tarihine kısaca değinelim.

Ulaşım teknolojisinin gelişimi 1800'lü yıllarda Amerika'da ilk motorlu arabanın icadı ile başlamış, ardından elektrikli araba, tren yolları ve modern arabaların üretilmesi ile günümüze kadar devam etmiştir. 19. yüzyılda araba üst sınıfa ait lüks ve pahalı bir tüketim objesi haline

gelmiştir. Benzinle çalışan arabalar, güçlü, hızlı ve gürültülü yapıları nedeniyle erkekler tarafından tercih edildiği, elektrikle çalışan arabaların ise daha yavaş ve sessiz oldukları için kadınlar tarafından tercih edildiği tespit edilerek daha çok kadınlar için üretilmiş ve pazarlanmıştır. Elektrikli arabaları kullanmak da üst sınıfa ait kadınların sosyalleşmesini sağlamıştır. Virginia Schafff arabanın icadının 20.yy başlarında Amerikan kültürünü nasıl şekillendirdiğini kadın, toplumsal cinsiyet ve sınıf bağlamında değerlendirir. Scharff'a göre araba nötr bir obje olmaktan çok, maskülen bir dünyanın ürünüdür ve sınıf ve toplumsal cinsiyetle yakından ilişkilidir. Bu nedenle araba toplum düzenini ve kültürü değiştirebilme gücüne sahiptir⁴.

1920'li yılların sonlarına doğru seri üretimin başlamasıyla birlikte arabalar ucuzlayarak, üst sınıfa ait olmaktan çıkmış ve orta sınıf, çalışan beyaz erkeğe hem sosyal hem ekonomik

alandaki üstünlük sağlamıştır. Araba kullanmak, erkeğe uzak mesafelere seyahat edebilme, daha geniş bir coğrafi alandaki mal ve hizmetlere ulaşabilme fırsatı sağlarken, kadına ise özel alandan kamusal alana geçme özgürlüğü ve yeni bir politik statü kazandırmıştır². 1932 yılında Amerikalı filozof Walter Pitkin araç sürüş becerilerini kadın ve erkeklerin fiziksel yapıları ve yetenekleri ile açıklamaya çalışmıştır. Pitkin, doğal yapıları ve motor becerileri nedeniyle erkeklerin araç kullanmaya daha uygun ve yatkın olduklarını, kadınlarınsa dikkatsiz olmalarından dolayı daha zayıf sürücüler olduğunu ve bu nedenle araç kullanırken erkeklerden daha fazla kazaya sebebiyet verdiklerini öne sürmüştür³. 1950'lerde ise Amerika'da büyük şehirlerdeki kadın sürücü sayısının artmasına rağmen araç kullanmak maskülen bir faaliyet olarak görülmeyle devam etmiş, kadınların araç kullanmaları ev işlerinin yerine

➡ Erkeleri daha güçlü, agresif ve kontrollü, kadınları ise daha duygusal, temkinli ve uysal gibi genellemelerle tanımlamamız kalıp yargılarımızın bir yansımasıdır.

➔ Simon ve Corbett yaptıkları çalışmada, araç kullanmada pasif, rekabetçi olmayan ve risk almayan davranışların feminen sürücü rolleri ile risk alan, rekabetçi, agresif davranışların ise maskülen sürücü rolleri ile bağdaştığını göstermişlerdir.

getirilmesi ile bağdaştırılarak, kadın sürücüler yetersiz ve güvenilmez sürücüler olarak tanımlanmıştır⁴. Böylelikle, kadın sürücüler ile ilgili kalıp yargılar zamanla kalıcı toplumsal cinsiyet rollerine dönüşerek yıllar içinde yeniden üretilmiş ve sistematik olarak güçlendirilmiştir.

Günümüzde özellikle büyük şehirlerde ulaşım, yaşamımızın en vazgeçilmez unsurlarından biri olarak karşımıza çıkmakta ve gündelik yaşantımızı şekillendirmektedir. Son yıllarda bilim insanları ve araştırmacılar şehir ulaşımında bireylerin seyahat kalıpları üzerine odaklanan araştırmalar yapmaktadırlar. Yapılan pek çok çalışmada, insanların seyahat kalıplarının sosyal ve toplumsal cinsiyet rolleri ile yakından ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu çalışmaların ışığında, kadın ve erkeklerin trafikte araç kullanma davranışlarını, yaşadıkları toplum içindeki sosyal ve toplumsal cinsiyet rollerinin belirlediği söylenebilir. Simon ve Corbett yaptıkları çalışmada, araç kullanmada pasif, rekabetçi olmayan ve risk almayan davranışların feminen sürücü rolleri ile risk alan, rekabetçi, agresif davranışların ise maskülen sürücü rolleri ile bağdaştığını göstermişlerdir⁵. Bir diğer çalışmada Özkan ve Lajunen, “iyi ve yetenekli bir sürücü” olmanın maskülen bir özellik olarak algılandığını, “güvenli bir sürücü” olmanın ise feminen bir özellik olarak algılandığını tespit etmişlerdir⁶.

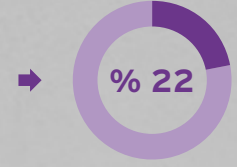
Psikoloji alanında çalışan Steele ve Aronson’un birlikte yaptıkları çalışmada, ortaya koydukları kalıp yargı tehdit modeline göre, aşağılayıcı bir kalıp yargıya maruz kaldığını düşünen bireylerin, kalıp yargılar

ile ilişkili alanlarda performanslarının olumsuz etkilendiği belirlenmiştir⁷. Yapılan diğer geniş çaplı araştırmaların da yukarıdaki modeli destekleyici sonuçlar verdiği, kalıp yargılar nedeniyle kendini tehdit altında hisseden insanların sayısal ve sözel çalışmalarda performans düşüklüğü yaşadıkları gözlenmiştir⁸. Mesela Yeung ve Von Hippel’in 2007 yılında kalıp yargılarla ilgili yaptıkları araştırma, kadın sürücülerin sürüş becerilerinin düşük olduğu kalıp yargısının, kadın sürücülerin performansını olumsuz etkilediği ve gerçek performanslarını ortaya koymalarını zorlaştırdığını göstermiştir. Son zamanlarda yapılan bilimsel çalışmaların ortaya çıkardığı ilginç sonuçların yanı sıra, kadınların erkeklere göre araç kullanmayı daha geç yaşta öğrenmeleri, araba sahibi olma ve trafiğe çıkma yaşlarının daha yüksek olması, trafikte araç kullanma konusunda erkeklere göre deneyimlerinin daha az olması, erkeklere oranla trafikte daha kısa süre ve mesafelerde araç kullanmaları ve kadın sürücüler hakkında toplumun geneline hakim olan sürücülük becerilerinin düşük olduğu kalıp yargısının çok küçük yaşlarda edinilmesi, kadınların araç sürüş kapasitelerinin düşmesine neden olmaktadır.

Dünyadaki araç sayısının 1 milyarı geçtiği şu günlerde, ülkemizde de trafiğe çıkan araç sayısı her gün çoğalmakta, özellikle metropoller ve büyük şehirlerde trafiğe çıkan kadın sürücü sayısı artmaktadır. Ülkemizdeki sürücü istatistiklerine göz attığımızda, 2005 yılında trafikteki kadın sürücülerin oranı %16 iken, 2014 yılında bu oranın %22’ye çıktığını görüyoruz.

YILLARA GÖRE SÜRÜCÜLERİN CİNSİYET DAĞILIMI

	Toplam Sürücü	Erkek Sürücü		Kadın Sürücü	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
2005	16.958.895	14.239.014	84,0	2.719.881	16,0
2006	17.586.179	14.713.228	83,7	2.872.951	16,3
2007	18.422.958	15.355.462	83,3	3.067.496	16,7
2008	19.377.790	16.073.831	82,9	3.303.959	17,1
2009	20.460.739	16.871.100	82,5	3.589.639	17,5
2010	21.548.381	17.457.486	81,0	4.090.895	19,0
2011	22.798.282	18.270.284	80,1	4.527.998	19,9
2012	23.760.346	18.848.281	79,3	4.912.065	20,7
2013	24.778.712	19.365.953	78,2	5.412.759	21,8
2014	25.972.519	20.055.210	77,2	5.917.309	22,8

Ülkemizde
trafiğe
çıkan kadın
sürücülerin
oranı 2004
yılında
% 22'dir.

Kaynak: www.trafik.gov.tr

Özetle, otoyolları, caddeleri ve sokakları daha fazla kadın sürücü ile paylaşacağımıza göre, hangi cinsiyetin daha “iyi”, hangisininse daha “kötü” sürücü olduğuna karar vermeden önce trafikte araç kullanan bireyler olarak önceliğimiz kimsenin güvenliğini tehlikeye atmadan trafik kurallarına uyan bir sürücü olmak olmalı.

Kaynak: www.trafik.gov.tr

- 1 Scharff, V., 1991, “Gender, Electricity, and Automobility,” in Martin Wachs and Margaret Crawford, eds., the Car and the City: The Automobile, the Built Environment, and Daily Urban Life, Ann Arbor: University of Michigan Press
- 2 Seiler, C., 2008, Republic of Drivers: A Cultural History of Automobility in America, Chicago, IL, University of Chicago Press,
- 3 Wachs M., 1996, “The Automobile and Gender: An Historical Perspective,” in Women’s Travel Issues: Proceeding From the Second National Conference, Federal Highway Administration, Chapter 6, pp. 97-108.
- 4 Seiler, C., 2008, Republic of Drivers: A Cultural History of Automobility in America, Chicago, IL, University of Chicago Press,
- 5 Simon, F., and Corbett, C. (1996). Road traffic offending, stress, age, and accident history among male and female drivers. Ergonomics, 39, 757-780.
- 6 +Özkan T., & Lajunen T., 2006, “What causes the differences in driving between young men and women? The effects of gender roles and sex on young drivers’ driving behaviour and self-assessment of skills”, Transportation Research Part F, 9, (269-277)
- 7 Steele, C. M., & Aronson, J. (1995). Stereotype threat and the intellectual test performance of African-Americans. Journal of Personality and Social Psychology, 69, 797-811
- 8 Yeung, N. C. J., & von Hippel, C. (2008). Stereotype threat increases the likelihood that female drivers in a simulator run over jaywalkers. Accident Analysis and Prevention, 40, 667-674.

Almanya'da Göçmen İşçi Kadınların Göç Hikâyeleri

Evet, haklarını arıyorlar hem de erkeklerden daha fazla

Hazırlayan: **Gülay Toksöz**

Türkiye'den Batı Avrupa ülkelerine 1960-70'li yıllarda yoğun bir emek göçü yaşandı. Genelde erkekler çalışmak amacıyla göç ettiler, bir süre bekar hayatı sürdürdükten sonra ailelerini yanlarına almaya başladılar. Göç konusunda basına yansıyan haberler, göçü konu alan filmler, türküler, roman ve öykülerde ortaya çıkan kurguya göre göç sürecinin aktörleri erkeklerdi, kadınlar onların pasif izleyicileri idi. Böylece çalışma hayatına ya geç girdiler ya da çocuk bakım sorumlulukları nedeniyle hiç giremediler.

Oysa özellikle 70'lerin başında imalat sanayiinin elektroteknik, gıda, tekstil gibi işkollarında kadın iş gücüne duyulan ihtiyaç nedeniyle çok sayıda kadın çalışmak amacıyla Almanya'ya gitmişti. Bu kadınların içinde kent kökenli bir grup, kendi ayakları üzerinde durmak, bağımsız olmak için para kazanmak üzere gitme kararını kendi veren kadınlardı. Diğer bir grup, kocalarının işçi olmasını sağlamak üzere onların isteğiyle giden ve fabrikalarda çalışmaya başlayan kadınlardı. Daha

sonra aile birleşmesi kapsamında eşlerini yanlarına getirttiler. Genelde bu kadınlar göç sürecinin görünmeyen kahramanları oldular.

1980'li yıllarda Almanya'da göçmen kadınların çalışma yaşamındaki yerleri ve sendikalarındaki durumları hakkında araştırma yapmaya başladığımda dikkatimi çeken husus şu oldu: 35 saatlik iş haftası için yapılan sendikal eylemlerde Türkiyeli göçmen kadınlar ön saftaydı. Berlin'de

elektroteknik ve metal alanındaki fabrikalarda genelde sendika temsilcisi veya işyeri temsilcisi olan kadınlarla derinlemesine görüşmeler yaptım, bu kadınların kim olduğunu anlamaya çalıştım. Ve çoğunlukla kendi kararıyla çalışmak üzere gelen veya kocalarının isteğiyle onlardan önce gelse bile bu süreçte bağımsız olmayı öğrenen kadınlar olduklarını gördüm. Dirençli, mücadeleci kadınlar olarak haksızlıklara tahammül edemedikleri için işyerinde

Türkiye’de orta ikiden ayrıldım, ondan sonra 13-18 yaşları arasında beş sene trikotaj üzerine çalıştım. 18 yaşımı tamamlayınca Almanya’ya geldim. Ailemin baskısından kaçtım, beni evlendirmek istiyorlardı. Benim için para kazanmak o kadar önem taşımıyordu.

diğer göçmen işçilerin de haklarını savunduklarından sendikada görev almışlardı. Çoğu zaman kadın olarak sendikal çalışmalarını kendi sosyal çevrelerine kabul ettirmek için ataerkil baskılara karşı da direniyorlardı.

O zaman yaptığım görüşmeler kadınların göç hikâyelerine de ışık tutuyor ve göç kararını nasıl aldıklarını ortaya koyuyor. Bant çözümlerine bunca yıldan sonra tekrardan göz atış adeta yakın tarihe bir yolculuk gibi.

Tarsus’tan 1971’de bekar olarak gelen Ayla aslında Türkiye’de okumak istediğini ama babasının işleri bozulunca liseyi okuyamadığını ve aileye

katkı olması için çalışmaya karar verişini şöyle anlatıyor: “İş aramaya bir fabrikaya gittim. Adam önce şöyle bir bacaklarımı süzdü. Ufaktım ama böyle konularda çok uyanıktım. Anladım adamın niyetini. Sekreter olarak girecektim, vazgeçtim. Almanya’ya yazıldım. Babam dedi ki, “göndermem”. Ben direttim. Ağabeyim karşı çıktı, mutaassıptı, “gidemezsin” dedi. “Gideceğim” dedim. Asiydim, çocukluğumdan beri. Ablalarım öyle değildi. Kağıtlarım çıkınca Almanya’ya geldim, abime “alamadık” bile demedim. Biliyordum göndermeyeceğini. (...) Okuldan ağlayarak ayrılmıştım, okumayı çok istiyordum bu yüzden küçüğümü okuttum. Aileme hep ben yardımcı

oldum. Bizde birisi bekar olunca sorumluluk onunmuş gibi bütün yük benim sırtıma bindi. Evlenmeyi hiç düşünmedim. (...) Özel yaşama girme, neler neler çektim ben kendi milletimden. Gençsin, güzelsin, evliler göz diyor sana. Ve ben o yüzden ailelerle ilişkimi kestim. Bir kadın olarak burada yaşamak zor ama Allaha şükrediyorum, tek ayak üzerinde durabilmesini öğrendim, bir erkeğe bağımlı olmadan tek başıma mücadele ettim. Bağımsız bir kadın olarak yaşamayı öğrendim, rahata erdim ama nelerden sonra ve kendim tükendim.”

Yine Tarsus’tan 1968’de bekar olarak gelen Muazzez ailesinin bu kararı na tepkisini şöyle anlatıyor: “Abim

üniversiteye gidiyordu, onun bana yardımı olur diye Ankara'ya gittim. Tam tersine... Kendi ekmeğini, kendi şahsiyetini kazansın, hayattan bir şeyler öğreysin diye düşünmediler. Hatta buraya gelirken mektup falan da yazma diyorlar. O zaman insanın ağırına gidiyor, kendi ailesinin böyle davranması.”

İstanbul'dan 1968'de bekar olarak Almanya'ya gelen Filiz'in geliş nedeni aile baskısı. “Türkiye’de orta ikiden ayrıldım, ondan sonra 13-18 yaşları arasında beş sene trikotaj üzerine çalıştım. 18 yaşımı tamamlayınca Almanya'ya geldim. Ailemin baskısından kaçtım, beni evlendirmek istiyorlardı. Benim için para kazanmak o kadar önem taşııyordu.”

İstanbul'dan Almanya'ya 1972'de gelen Şahika: “Evlendiğimde yaşıım 17 idi. İki sene sonra Almanya'ya gelmek üzere yazıldım. Kocam da yazılmıştı ama ona çıkmamış. Önce ben geldim Batıya, iki ay sonra eşimi aldirdım. Ben Türkiye'deyken eşimin istememesine rağmen çalışıyordum. Eve gizlice konfeksiyon, kazak işi falan alıyordum. Ben çalışmayı seven bir insanım. Kaldı ki sadece eşimin maaşı ile geçinmemiz imkansız.”

Şahika sendika temsilcisi seçildiğinden kocası buna karşı çıkmış “Eşim hoş karşılamadı Vertrauensfrau olmamı. Zaten kendisi sendika üyesi değil. Batıya (sendika eğitimine) gitmemi istemedi. ‘Ben gideceğim’ dedim. Öğrenmek istiyorum niye gitmeyeyim. Ama bizim Türkler bir kadın tek başına gidince kötü gözle bakmaya başladılar, laf çıkarttılar ‘yük birisiyle gitti’ diye. Beyim de zayıf birisi olduğu için onlara kapıldı. Bu yüzden aramızda anlaşmazlık oldu. Cumartesileri gidiyordum toplantılara, şu sıralar biraz saldım ev problemleri yüzünden. Erkenden gitmek gerekiyor, icap ediyor, bu başlıyordu ‘Niye gidiyorsun? Evinde işin var.’ diye. ‘Senin işin ne? Sana mı kalmış bu işler?’ diyordu. Şimdi ben uzaklaştım biraz ama insan uzaklaşınca kuru bir ağaç gibi hissediyor kendini.”

Samsun'dan 1980'de gezme amaçlı Almanya'ya gelen ve evlenerek kalan Münevver de okumak istediği halde eğitimi yarım kalanlardan. “İlkokuldayken idealim öğretmen olmaktı. Yatılı öğretmen okulu imtihanlarına girdim, ilk ikisini kazandım. Sözlüye başka kente gidecektim, annem bırakmadı. Daha sonra okul

hayatımın kötü olmasında annemin rolü var. Lise ikiden ayrıldım, 18 yaşında evlendim. Bir süre bir ders-hanede muhasebeci olarak çalıştım, çocuğumuz olunca beyim karşı geldi, o zaman çıktım. 21 yaşındayken beyim sirozdan vefat etti, kızım 20 aylıktı. Almanya'da kalabilmek için evlendim”. Ardından fabrikada çalışmaya başlayan Münevver Almanca'yı öğrendikten sonra sendika temsilcisi seçilir. Münevver'e göre “Türk kadınları yardım edildiği ya da Almanların dediği gibi ‘unters-tützen’ yapıldığı zaman çok başarılı kadınlar, iradelerine sahip, savaşmasını bilen kadınlar. Ama bu destek, bu koruma yok, kocaları tarafından olsun, çevre tarafından olsun büyük baskı altındalar.”

İstanbul'dan Almanya'ya 1971'de eşinden boşandıktan sonra çocuğuyla gelen ilkokul mezunu Nermin “Genelde kadın işçiler bir haksızlığa uğradıklarında haklarını arıyorlar mı?” sorusuna şöyle cevap veriyor: “Evet arıyorlar, hem de erkeklerden daha fazla. Erkeklerin ‘Aman boş ver’ dedikleri olaylara kadınlar, ‘Neden boş verecekmışiz, madem bizim hakkımız, almamız lazım’ diyor ve almak için uğraşıyorlar.”

Hazırlayan: **Dilek KUŞ**

Yoksulların Rekabetinde Kadın Göçmenler

**Bu yazı, Kalkınma Atölyesi
Kooperatifi'nin 2015
yılına ait Mevsimlik Gezici
Tarımda Yabancı Göçmen
İşçiler Mevcut Durum
Raporu, Öğrenilen Dersler
ve Politika Önerileri
yayınlarındaki veriler temel
alınarak yazılmıştır.**

Türkiye'de Mevsimlik Tarımsal Üretimde
YABANCI GÖÇMEN İŞÇİLER
Mevcut Durum Raporu

**YOKSULLUK NÖBETİNDEN
YOKSULLARIN REKABETİNE**

İnsan gözünün, baktığı her yerde bir adaletsizlik bulması zor değildir. O adaletsizliğin, yoksulluğun veya eşitsizliğin nasıl katman katman olduğunu fark etmek ise genelde ikinci ve daha dikkatli bakışlar gerektirir. Söz konusu mevsimlik tarım işçileri olduğu zaman da aynı durum mevcut. Toplumun en alt sosyo-ekonomik grubunu oluşturan bu insanların halleri, öncelikle mevsimlik tarım işçiliği yapan yabancılar olarak bir katmanda ayrıştırılmakta, sonrasında mevsimlik tarım işçisi yabancı kadınlar şeklinde bir alt katmana daha ulaşıp daha da zorlaşmakta. Kadın olmanın neredeyse her bölgesinde ve yöresinde gölge olmakla özdeşleştiği bir coğrafyada, mevsimlik tarım işinde çalışan yabancı kadınların tecrübelerini görünür kılmak ve tarım işindeki kadın emeğinin boyutlarını duyurmak istedik.

“Göçün feminizasyonu” kavramı, araştırma açısından önemli bir noktada durmaktadır. Göçün feminizasyonu (kadınlaşması) kavramı kabaca, göçmen nüfus içindeki kadın birey sayısının, erkek birey sayısının üstünde olması olarak tanımlanabilir. Göçmen kadın emeği, Ardahan ve Kars bölgesi dışındaki tüm tarım bölgelerinde, tarımsal üretimin en büyük kısmını oluşturmaktadır. Kayısı toplama ve patikleme işinde Suriyeli göçmen kadınlar, çay ve fındık toplama işinde asıl çalışan olarak Gürcü kadınlar bulunmaktadır. Bunlara ek olarak Adana ve Mersin yöresinde pamuk, narenciye, sebze toplama Gaziantep'te Antep fıstığı, Şanlıurfa'da kırmızıbiber, pamuk toplama işlerinde Suriyeli kadınlar, ailelerinin geçim ve yaşam

mücadelesine katılmaktadırlar. Bu işler sadece göçmen kadınlar tarafından değil, zaten geleneksel olarak da aile içindeki kadınlar tarafından yapılmaktadır. Yurt dışında göçün feminizasyonu olgusu, İspanya'da mevsimlik tarım göçünün çoğunun Roman ve Faslı kadınlar tarafından yapılmasında kendini gösterir. Giresun'da fındık bahçelerinin, Rize ve Artvin'de ise çay bahçelerinin çalışanları Gürcü kadınlardır. Ülkelerindeki ekonomik sıkıntı nedeniyle ailelerinin azalan gelirlerini arttırmak için yollara düşmüşlerdir. Türkiye'ye sadece çalışmak için değil, zaman zaman yaşlı adamlara sırf bakıcılık yapmak için evlenerek de gelmektedirler. Tarımsal üretimde geleneksel cinsiyete dayalı iş bölümü çok fazla dönüşüme uğramadan, göçmen kadınlar ve erkekler arasında paylaşılr ve yapılr hâle gelmiştir.

Hayata Destek Derneği'nin 2014 yılında 1,353 kişiyi içeren araştırmasına göre, mevsimlik tarımda çalışan nüfusun yüzde 49,7'si kadındır.

% 49,7

Mevsimlik tarımda
çalışan kadın
nüfus oranı

Kalkınma Atölyesi tarafından 2015 yılında hazırlanan Mevcut Durum Raporu'ndaki verilere göre de, Türkiye'de mevsimlik tarım işinde çalışan yabancı uyruklu grupların çoğunluğunu Azeriler, Gürcüler, Suriyeliler ve kıyasla çok daha küçük bir oranda Afganlar oluşturmaktadır. Azeriler, akrabalık ilişkilerinin bulunduğu Kars-Ardahan yöresinde hayvancılık faaliyetlerine; Gürcüler Doğu Karadeniz bölgesinde çay ve fındık üretimine katılmaktadırlar. Güneydoğu Anadolu ve Çukurova bölgesinde ise Suriyeli göçmenler, yabancı işçilerin çoğunluğunu oluşturmaktadır. Ayrıca bazı illerde Suriyeli göçmenler hayvancılık işlerinde çoban olarak çalışmaktadır.

“Kadın işleri” - “erkek işleri” şeklindeki, toplumsal cinsiyete dayalı klasik iş ayrımının mevsimlik tarım işçileri arasında da mevcut olduğunu görmekteyiz. Kadınlar, çay yetiştirme, kayısı toplama, kayısı çekirdeği ayıklama gibi “kadınsı” işlerin sorumluluğunu üstlenmektedirler. Hayvancılık faaliyetlerinin daha yaygın olduğu Kars-Ardahan bölgesinde ise kadınlar üretimin dışında kalmıştır. Fındık, kayısı, çay gibi kimi tarım faaliyetlerinde kadınlar temel iş gücü kaynağı olmasına rağmen elde ettiği kazanç çoğunlukla hanenin ek geliri olarak değerlendirilir ve kazançları kendileri yerine eşleri, babaları gibi erkek yakınlarına ödenir.

Tarımda iş gücü olmanın yanı sıra çocuk, yaşlı bakımı, temizlik, yemek gibi sorumlulukları yerine getirme yükümlülüğü de kadına aittir. Bu işlerde kadına yardımcı olma veya kadın tarladayken bu işlerine yerine getirme sorumluluğu genellikle kız çocuklarındadır. Sonuç olarak, kadınların mevsimlik tarım işlerinde üstlendiği işler, erkeklerden daha fazla zaman ve emek istemekte ve çoğunlukla ücretlendirilmemektedir.

Toplumsal rollerin kadınlara biçtiği ev içi hayatı düzenleme rolü, göçmen işçi olarak çalışan Gürcü, Azeri ve Slav (Moldovalı, Ukraynalı vb.) kadınların önemli bir bölümünün çalıştığı ev içi bakım sektöründe iş bulmalarıyla da kendini gösterir. Türkiye’de yaşlı, çocuk ve hasta bakımına ilişkin sunulan hizmetlerin yetersiz olması ve iş gücü piyasasındaki açık, bu hizmetleri sağlamak için yabancı göçmen emeğinden faydalanmayı beraberinde getirir. Ev içi hizmetlerde çalışmaya başlama, kimi zaman yaşlı adamlarla evlenme yoluyla da gerçekleşmektedir. Ev içi hizmetlerin yanı sıra; eğlence ve fuhuş sektörü, hazır-giyim iş kolu tümüyle kadın emeğine dayanmakta, gıda-lokanta, turizmin çeşitli faaliyet alanları ve tarımda özellikle Karadeniz Bölgesi’nde kadın işçilerin sayısı erkek işçilerin sayısını geçmektedir. Mevcut araştırmalar, Türkiye’ye yönelen kadın

Fındık, kayısı, çay gibi kimi tarım faaliyetlerinde kadınlar temel iş gücü olmasına rağmen elde ettiği kazanç çoğunlukla hanenin ek geliri olarak değerlendirilir ve kazançları kendilerine yerine eşleri, babaları gibi erkek yakınlarına ödenir.

göçmenlerin heterojen bir grup oluşturduğunu göstermektedir. Söz konusu grup genellikle seks işçiliği ile gündeme gelse de, son yıllarda yapılan çalışmalar göstermektedir ki, bu kadınlar bavul ticareti, ev içi hizmetler, eğlence, turizm, inşaat, tekstil, lokanta, gıda ve tarım gibi göçmenlerin genel itibarıyla yoğun olarak çalıştıkları sektörlerde çalışmaktadırlar. Mevsimlik ve göçmen işçilerin yaşadığı güvencesiz ve sigortasız çalışma, çalışma izninin olmadığı durumlarda sınır dışı edilme gibi yaptırımlarla karşılaşma, ücretlerinin uzun süre sonra ödemesi veya hiç ödenmemesi, çalışma haklarından yararlanamama ve hak ihlalleri gibi durumlarla kadınlar da en az erkekler kadar karşı karşıya kalmaktadır. Sosyal hizmetlere erişimleri zaten kısıtlı olan mevsimlik tarım işçileri arasında kadınların bu hizmetlere erişimi daha da kısıtlıdır ve kadınlar istismara daha açıktır. Erken ve zorla evlilik, kazancın kendisine refakat eden erkeğe ödenmesi, kadınlara özgü sağlık sorunları için özelleşmiş sağlık hizmetlerinin bulunmaması sebebiyle kadının göç sırasında maruz kaldıkları sosyal güvencesizlik, erkeklere göre daha yüksektir.

Sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan zorluklar arasında da kadınların erkeklerden daha çok problem yaşamaya açık olduğu belirli konular vardır. Mevsimlik kadın tarım işçileri genel olarak sigorta, sosyal güvenlik ve özel olarak da analık sigortası hakkında mahrumdurlar.

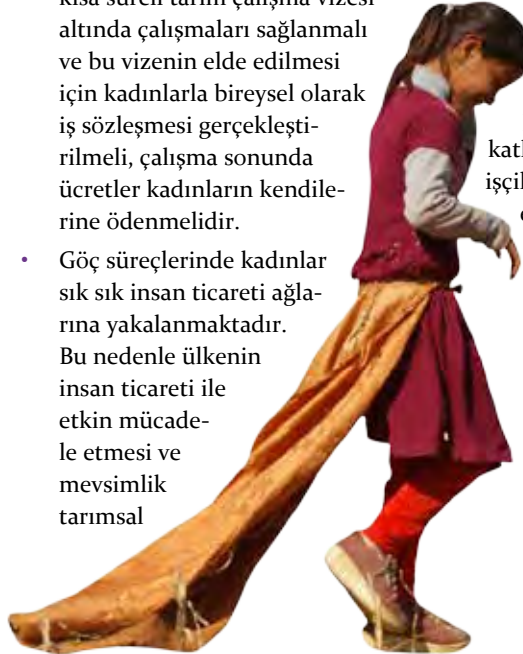
Yetersiz hijyen koşulları, düşük sosyoekonomik düzey, genç yaşta evlenme ve beraberinde adölesan gebelikler, çok sayıda ve sık aralıklarla gebelik ve doğum, tarım alanlarında doğum öncesi, sırası ve sonrası sağlık hizmetine ve özellikle kontrollere erişememe annenin ve bebeğin sağlık risklerini artırmakta hatta ölümlerine bile neden olabilmektedir.

Yukarıda belirtilen tüm durumların yarattığı dezavantajların önüne geçilmesi için mevcut politikalar yeterli değildir. 2015 yılında yürütülen saha araştırması sonucunda ulaşılan bulgular altında, kadın işçilerin sorunlarının çözümü için aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Öncelikle mevsimlik tarımsal üretimde çalışacak göçmenlerin kısa süreli tarım çalışma vizesi altında çalışmalarını sağlanmalı ve bu vizenin elde edilmesi için kadınlarla bireysel olarak iş sözleşmesi gerçekleştirilmeli, çalışma sonunda ücretler kadınların kendilerine ödenmelidir.
- Göç süreçlerinde kadınlar sık sık insan ticareti ağına yakalanmaktadır. Bu nedenle ülkenin insan ticareti ile etkin mücadele etmesi ve mevsimlik tarımsal

üretimde çalışanların kendi rızaları ile orada olduklarına ilişkin etkin denetleme ve şikayet mekanizmaları kurulmalıdır.

- Mevsimlik tarımsal üretimde kadınların yeniden üretim faaliyetlerinde harcadıkları zamanın azaltılması için özellikle barınma ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve çalışanların yemek ve temizlik gibi ihtiyaçlarını uygun ortamlarda karşılayabilmesi için gerekli düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir.
- Kadınların çocuk bakım yüklerini hafifletmek için hem eğitim hem de kreş bakım hizmetlerinin göçmen işçilerin çocuklarını da kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması gerekmektedir.
- İş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortalarını kapsayan kısa süreli sigortalar tarım vizesi alan her işçi için sigorta primleri devlet ve işveren katkıları ödenmeli, göçmen işçiler sigorta sistemine dâhil edilmelidir.

Kaynaklar

"Mevsimlik Gezici Tarımda Yabancı Göçmen İşçiler Mevcut Durum Raporu", Kalkınma Atölyesi Bilim, Kültür, Eğitim, Araştırma, Uygulama, Üretim ve İşletme Kooperatifi, 2015

"Mevsimlik Gezici Tarımda Yabancı Göçmen İşçiler Mevcut Durum Raporu-Politika Önerileri", Kalkınma Atölyesi Bilim, Kültür, Eğitim, Araştırma, Uygulama, Üretim ve İşletme Kooperatifi, 2015

Gürcü Nüyra

Gürcü Nüyra Türkiye’de sayıları binleri aşan, orta ve üst sınıf ailelerin çocuklarına bakıcılık yapan kadınlardan biri. İstanbul’un zengin sitelerinden birinde yaşayan bir ailenin çocuklarına bakıyor. Giresun’da bir fındık bahçesinde karşılaşmamızın nedeni ise yıllık iznini fındık toplayarak geçirmesiydi. Batum’dan arkadaşları ve akrabaları fındık toplamaya Giresun’a geliyorlar. Bahçe sahibiyle neredeyse on güne yakın çalışacaklar. Eğer başka bahçede iş bulurlarsa orada da çalışacaklar. Nüyra’nın yıllık izni çalışarak geçecek.

Nüyra’nın çalışma şekli diğer işçilerindekinden farklı değil. Belki en önemli avantajı Gürcü kökenli bir bahçe sahibi için çalışması. Bu dil problemini hallediyor, ama zaten Nüyra gayet akıcı bir Türkçe konuşuyor. Batum’dan fındık toplamak için getirdiği ekibin tercümanı gibi. Nüyra, grubu bir arada tutan güçlü bir kadın. Altı çocuk, on torun annesiyim, diyor. Erken evlendiği için çok çocuğu ve torunu olmuş genç yaşında. Kocan nerede sorusuna, biraz kaçamak, ‘o hasta gelemedi’, yanıtını veriyor.

Nüyra ve arkadaşlarının günü sabahın erken saatinde başlıyor ve akşam karanlık çökene kadar devam ediyor. Uzun çalışma günü için 50 TL yevmiye alıyorlar. Bunun yanı sıra bahçe sahibi onlara konaklayacağı, koğuşa benzeyen bir yer veriyor. Yemekleri için de bazı malzemeler alıyor. Akşam yemeklerini bahçe sahibiyle ortak paylaştıkları bahçede bütün işçilerle bir arada yiyorlar. Kalacakları yerde tuvalet ve duş gibi imkânları olduğunu ve bu konuda sıkıntı yaşamadıklarını dillendiriyor. Bazen içlerinden biri yemek yapmak için fındık toplamaya gitmiyor, bu kişi zaman zaman Nüyra oluyor. Yemek yapan kişinin yevmiyesi de fındık toplayanlar kadar ve masraf bahçe sahibi tarafından karşılanıyor. Akşam yemeği sırasında ziyaret ettiğimiz Gürcü işçiler eğlenceli bir yemek zamanı geçiriyorlardı, aralarında şakalaşıp, eğleniyorlardı. Nüyra kazandığı parayı ailesi için harcadığını belirtiyor. Gürcistan’da yaşam koşullarının çok zor olduğunu, fındık hasadından kazandıkları paranın kış aylarında geçimlerini sağlamak için kullandıklarını ifade ediyor.

Hazırlayan: **Deniz Kesmez**

Tarım İşçisi
Kız Çocuğundan
Tarım İşçiliği
Çalışmasında
Uzman Kadına

**DERYA
UYSAL**

Derya Uysal, 1974 Hatay Samandağ'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu köyde, liseyi Samandağ lisesinde tamamladı. Çocuk yaşta mevsimlik tarım işçiliğiyle başladığı çalışma hayatı sırasıyla Tekebaşı

Belediyesi ve Çukobirlik'te devam etti. 96 Çukobirlik direnişinden sonra işten ayrılıp üniversiteye girdi. Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde yaptığı İşletme Lisansını çalışmak zorunda olduğundan yarıda bırakmak zorunda kaldı. Sadece konuşma dili olarak öğrendiği ve çeşitli dönemlerde yasaklanan ana dilini öğrenmeye ve geliştirmeye karar verdi. Arapça eğitimi aldı. Yeminli Arapça tercüman olarak devam eden iş yaşamının yanı sıra çeşitli demokratik kitle örgütlerinde hak temelli mücadelede aktivist olarak yerini aldı. Çeşitli kadın örgütlerinde çalıştı. Halen İnsan Hakları Derneği ve Ankara Kadın Platformu'nda kadın çalışmaları yürütmektedir. Kalkınma Atölyesi'nin Haziran 2016'da başlayan Türkiye'nin Güneyindeki Suriyelilerin ve Göçmenlerin Korunma ve Sağlık Koşullarının İyileştirilmesi Projesi'nde Saha uzmanı olarak çalışmakta ve aynı zamanda Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı'nda öğrenimine devam etmektedir. Derya ile hem çocukluğunda tarım işçiliği yaptığı hem de Saha Uzmanı olarak çalıştığı görev yeri Adana'da, tarlalarda aradık geçmişini. Tarım işçisi bir çocuk olmayı, kadın olmayı konuştuk.

K/ Bize doğduğunuz aileyi, çocukluğunuzu biraz anlatır mısınız? Mesela ismini kim koymuş, neden?

Yoksul bir ailenin altıncı ve son çocuğu olarak pamuk mevsiminde doğmuşum. Doğum günümü soranlara cevabım budur. Doğum günümü de burcumu da öğrenemedim hiç. "Gün olarak bilmem ama, ay olarak Eylül derdi annem. Pamuğun birkaç toplama aşaması olur, ikincisinde doğmuşum anneme göre. Gebelikten kaynaklı zorunlu tatılmış annem için takvimin o yaprakları. Kim bilir belki bu yüzden hiç unutmamıştım doğduğum ayı. Benim doğumuma hazırlanışı onu bir mevsim pamuk toplama işinden uzak tutmuştu. Babam balıkçıydı. Zamanın en büyük balık teknele-

rinden birinin kaptanıydı hatta. İkisi dışında ailenin bütün bireyleri mevsimlik tarım işçisi olarak pamuk toplamaya gitmiş. Çadırlarına doğduğum haberi ulaşıncaya kadar yolda mesafenin uzunluğundan mıdır nedir, cinsiyetimin de değişivermiş haberin içinde. "Erkek kardeşiniz oldu" demiş haberi götüren kişi. O yokluğun yoksulluğun içinde nerden buldularsa şeker bile dağıtmışlar "erkek kardeş" in doğumunu kutlamak için.

Yetmişlerin ortası, memlekette bambaşka bir hava esiyorken aile bireylerinin bir kısmı bu rüzgarın içindeymiş, "Devrim olacak adı" demişler. Devrim, onların "yarın" olacaktı gibi hayalini kurdukları geleceklerinin başlangıcı. 1980 aske-

Daha önce kadınlar ve erkekler birlikte yoksulluğu paylaşıp birlikte üretimin içinde yer alırken, son yıllarda bu tablo değişti. Kadınlar açısından baskının daha da şiddetlendiği sonuçlara yol açtı.

ri darbesi gelmiş ardından. Rüzgar tersine dönmüş tabi. Hayaller yerini korkuya bırakmış. “Devrim” ismini taşıyanlara uygulanan şiddet hikâyeleri dolaşmış kulaktan kulağa. Babam, nüfus müdürlüğünde almış soluğu, çalıştığı teknenin adını vermiş bana; “Derya”. Yani altı yaşımdan sonra Derya olmuşum. Memlekette hâlâ Devrim deseler de. Tıpkı iki doğum günü kutladığım gibi iki ismim var benim.

Kimi kültürel özgünlükler ve yazılı olmayan toplumsal kurallar konusunda çeşitli farklılıklar olsa da,

erkek egemen bir coğrafyanın bütün sancılarını içinde barındıran, bu coğrafyanın diğer toplumlarından etkilenmiş bir toplum elbette doğduğum Arap-Alevi toplumu. Erkek olmanın ayrıcalıkları kuşkusuz bizim toplumda da yaşanıyor. Bir cins ayrıcalık, diğer cins bir tür ezilen cins olma durumu yaratıyor. Üretim biçimi /ilişkileri ve elbette bu alandaki değişimler durumu esnetip sıkılaştırabiliyor. Toprak işçiliğinin yoğun olduğu dönemde bu cinsel ayrımcılık daha esnekken, son 30 yıldır, erkeklerin yurtdışı işçiliğinin

tek geçim kaynağına dönüşmüş olması bu ilişkiyi kadın aleyhine daha çok etkiledi. Daha önce kadınlar ve erkekler birlikte yoksulluğu paylaşıp birlikte üretimin içinde yer alırken, son yıllarda bu tablo değişti. Refah düzeyi görece artmış gibi görünse de kadınlar açısından baskının daha da şiddetlendiği sonuçlara yol açtı.

KA Çocukken “ben büyüdüğümde...” cümlesini nasıl tamamlıyor, neler hayal ediyordun? Neden?

Çocuklar (daha çok kız çocukları) okula her zaman en az 2 ay geç

başlardı mesela bizim orada. Pamuk mevsimi ne zaman biterse çadırlar sökülür ve memlekete geri dönülür, o zaman okula gitmek mümkün olurdu. Aile çapa işine de gidiyorsa o zaman da okula 1 ay önce paydos verirdik. Okullar kapanmadan en az bir ay önce bir başka mevsimin, bir başka ürünün işçisi olarak yollara düşülürdü. Okul hayatımız MEB takviminden en az 3 ay eksikti bizim. 7-8'li yaşlarda tanıştığı bir dili öğrenmek, bildiği bir dili unutmak gibi bir yük de karşı karşıyaydı üstelik bizim çocuklar 3 ay eksik bir müfredata ek olarak.

Bütün zorluklara rağmen, çocuklarını okutma konusunda kararlı bir toplumda yetiştim. Okumak, aileler için çocuklarının meslek sahibi olması ve kendi yaşadıkları yoksulluğu çocuklarının yaşamaması için önemli bir araçtı. “Ya okursun ya da ömür billah amele olursun” lafı düşmezdi ağızlarından. Amelelik zorunlu bir haldi onlar için. Çocuklarını bu zorunluluğa mahkum etmeye hiç niyetleri yoktu. Ancak buna rağmen okutma konusunda da erkek çocuklarına öncelik verildiği, imkanları bir çocuk okutacak kadarsa, bunu erkek çocuktan yana kullandıkları bilinen bir gerçektir. Böyle bir bakış açısı çocukların hayallerini de şekillendiriyordu. Ben çocukluğuma damga vuran bir dizi hikâyenin büyümüş kahramanı olmayı hayal ettim hep. Hukuksuzluk çok erken yaşta tanıştığım bir durumdu. O yüzden büyüyünce hukukçu olmayı hayal ettim hep.

K/ Peki neler oldu çocukluğunda ve sonrasında, gençliğinde?

Sanırım ben şanslı bir çocukluk geçirdim. Buradan bakınca öyle hissediyorum. Kitaplarla çok erken

Hayvanların bakımı, elde ettiğimiz sütün çeşitli ürünlere dönüştürülme süreci, evdeki kadınların asli göreviydi. Küçük yaşta bu üretim sürecine dâhil edildim. Bu işlere hazırlanma evresiydi. “Kadın” olmayı öğretiyorlardı ve ben kadının üstlendiği yükü taşımaya hazırlanıyordum.

yaşta tanıştım mesela. Tarlada çalışmaktan arta kalan zamanda gaz lambası ışığında sürekli okurdum. Yoksulluk gaz lambasından bile tasarrufu gerektirirdi. Akşamın ilk saatlerinde lambalar söndürülür, uykuya geçilirdi. Lambayı rutin söndürme saatinden 1-2 saat daha geç söndürmek için anneme çok yalvarırdım. Okula giderken verilen bir paket çekirdek alacak kadar ki harçlığı biriktirip kitap almışlığım çoktur. Tabii burada darbenin “sakıncalı” ilan edip, bir köy okuluna sürgüne gönderdiği öğretmenlerin emeğini ve çabasını yad etmek de gerekiyor. Ders kitabı dışında bir kitap dünyası olduğu gerçeğiyle bizi onlar tanıştırmışlardı.

Ailelerin çocuklarını okutma konusuna bir gönüllülükleri olduğundan söz ettim. Ancak bu gönüllük, yoksulluk koşullarında çok fazla işe yaramıyordu. Okul masraflarımızı kendimizin kazanması şartı vardı. Hem işçilik yapmak, hem de okulda başarılı olmak zorundaydık. Olası bir başarısızlık okul hayatımızın da bitmesi anlamına geliyordu, evdeki görünmez emek de cabasıydı. Evde sürekli büyükbaş ve küçükbaş yetiştiriciliği vardı. Hayvanların bakımı, elde ettiğimiz sütün çeşitli ürünlere dönüştürülme süreci, evdeki kadınların asli göreviydi. Küçük yaşta bu üretim sürecine dâhil edildim. Bu dâhil edilme meselesi aslında tek başına üretime katkıyı işaret etmiyordu. Bu işlere hazırlanma evresiydi aynı zamanda bu süreç. Annemin üstlendiği görevleri büyüdüğümde ondan devralmayı öğrenme süreci. “Kadın” olmayı öğretiyorlardı ve ben kadının üstlendiği yükü taşımaya hazırlanıyordum.

Hatırlıyorum, lise kayıtlarının bitmesine birkaç gün kala, ulaşım sorunu da olan ilçedeki liseye kaydımı yapmak konusunda kararımı vermiştim. Eğitim hayatımın o anına kadar bir kez bile “veli” olarak okula gelememiş ailemin, kaydedilmemde bir girişimi olamayacağını farkındaydım. Bu konuda ancak ailenin okumuş bireylerinden destek alabilirdim. Avukat dayımın ofisinde aldım soluğu. Elimde kayıt için gerekli bütün evraklar. İhtiyacım olan tek şey “veli” olarak birinin bana refakat etmesi. Birkaç saat beklemeden

Suudi Arabistan’a gidip en az 5 yıl aralıksız çalışıp “evlilik” hazırlıklarını tamamlıyorlardı. Bu hazırlık, yoksullukla boğuşan kadınların, ev, araba gibi şeylere sahip olmasını da garantiye alıyordu. Bu durum da 30-40 yaşlarına gelmiş adamlar, 15-16 yaşında genç kadınların sevgisiz/zorunlu bir evliliğe mahkum edilmesi gibi bir sonuç yaratıyordu. Bırakın bu çarkın içine dâhil olmayı, kadınlara dayatılan bu duruma isyan ediyor, önce ben, sonra çevremdekilerin “kurtulması” için çareler üretmeye çalışıyordum.

binmişliğim oldu. Pantolon meselesi bambaşka bir yaradır çocukluğumdan kalan. Kız çocuklarına pantolon giydirilmezdi. Sanırım isyanıma dayanamayıp pantolon giymeme izin verdiklerinde 13-14 yaşlarındaydım.

Bu tür yasakların ve kısıtlamaların hayatın diğer alanlarına yansımalarını düşündüğümde tablo kuşkusuz daha korkunç bir hal alıyor. Yaşım kaç olursa olsun eğer kız çocuğu ya da kadınsam eve güneş batmadan önce dönmüş olmak zorundaydım. Başımda sürekli, ne olduğu hakkında hiçbir fikrim olmayan bir

sonra onunla okulun yolunu tuttuk. Kaydım yapıldı. Sonra lise hayatım boyunca “veli” olarak kimse gelmedi okula. Ailemin okumam konusunda desteği başarı durumumla paraleldi. Öğretim yılı sonunda gelen karne, bir sonraki yılki okul hayatınızın akıbetini belirliyordu yani.

Lisenin son sınıfında korkularım artmıştı. Ne pahasına olursa olsun üniversiteye gitmeli ya da çalışmalıydım. Bizim topraklarda sosyo ekonomik yapının yarattığı bir yeni bir durum oluşmuştu; erkekler

KA Erkek olarak doğsaydın farklı olur muydu yaşadıkların ve hayallerin?

Erkek olarak doğmuş olsaydım nasıl olurdu sorusunu ben de defalarca sordum kendime. Çocukluğumdan itibaren, sanırım erkeklerin o ayrıcalıklı konumlarını bilinç dışı da olsa çok fazla gözlemlemiş olmaktan kaynaklı olsa gerek, erkek davranışlarına bir öykünme vardı bende. Sadece erkekler bisiklete binebilirdi mesela bizim oralarda. Abimin bisikletini kaçırpı defalarca

“namus” kelimesi vardı. Hayatımın ilk günlerinde tanışmaya başladım bu kelimeyle. Ailenin “namus”u evdeki kadınların davranışlarına yükleniyordu. Bu durum, en basit özgürlükleri bile sınırlamanın aracına dönüşüyordu.

Toplumsal cinsiyet konusunda bir farkındalığa eriştikten sonra sorumu değiştirdim. Erkek olsaydım diye değil, “kadın erkek eşitliğinin sağlandığı bir toplumda büyüseydim farklı olur muydu?” diye sormaya başladım. Ve evet bu soruya verdi-

ğim cevap, “farklı olurdu kuşkusuz” şekline dönüştü.

K/ Pamuk işçiliğine tam olarak nasıl başladığını ve genel olarak çalışma yaşamında “kadın” olmayı anlatabilir misin?

İlk defa mevsimlik tarım işçisi olarak çadır yaşamıyla tanıştığımda henüz 6 yaşındaydım. O yıl babam işsiz kalmıştı ve bütün aile pamuk toplama işi için Adana’ya gitme kararı almıştı. İlk defa o zaman evin dışında yabancı bir coğrafyada yaşamak gibi bir gerçeğe tanışmıştım.

30-40 yaşlarına gelmiş adamla, 15-16 yaşlarında genç kadınların sevgisiz/zorunlu bir evliliğe mahkum edilmesi... Bırakın bu çarkın içine dâhil olmayı, kadınlara dayatılan bu duruma isyan ediyor, önce ben, sonra çevremdekilerin “kurtulması” için çareler üretmeye çalışıyordum.

Evlerimiz öyle konforlu falan değildi, ancak çadırda yaşamak bambaşka bir şeydi. Tek göz bir çadır; içinde bir de pamuk hararı ile bölünmüş bir mutfak, birkaç tabak, bir tencere ve bir küçük gazocağı. Bez çadırın üstü yağmura karşı tedbir olsun diye naylonla örtülüydü. Hava çok sıcaktı. Naylon mu daha bir sıcak yapıyordu çadırın içini bilmiyorum ama çadırın içi yanıyordu ısıdan. Yemek diye kuru bakliyat getirilmişti, bir de süzme tuzlu yoğurt, her derde deva. Yoğurdu suyla karıştırınca ayran, bulgurla karıştırınca çorba olur-

du. Mercimek bir de. Sebze yoktu. Elektrik yoktu. Su yoktu. Tankerle su geliyordu, 30-40 çadırılık alana bir küçük tanker. Birkaç saatte bitiyordu tabii. Suyu çok tasarruflu kullanmak zorundaydık. Tarlada da durum aynıydı. Çocuklar “sucu” oluyordu çoğunlukla. Kilo hesabı çalışan büyüklerine su yetiştirmek de bir işti elbette. Tarlanın bir ucundan öteki ucuna sürahilerle su taşımak, işçilerin birkaç kilo daha fazla toplamasına önemli bir katkıydı. Aksi takdirde su almak için ara veren işçi günlük kazancının azalması anlamına gelen

rak çalışmaya başladım. Ancak sonra Belediye’de bir işçi kıyımı yaşandı ve işsiz bırakıldık. Çalışmak kadın açısından özgürleştirici bir işle ve sahipti. Bu nedenle, evlenip “evinin kadını” olmak mı yoksa çalışmak ve kendi ayaklarının üzerinde durmak mı gibi bir ikilem karşısında, çalışmak konusunda kararlı davrandım.

Benim hayatımda pamuğun bir başka önemi daha var; çocukluğumda toplayıcısı olduğum pamuk, gençliğimde işleyicisi olarak hayatımda yer almaya devam etti

bu durumdan dolayı, susuzluğu dahi tercih edebiliyordu. Benim de ilk işim “sucu”luktı. Çocuk saflığı tabii aile fertlerine su yetiştirmekle görevliyken, ben bütün amele su taşıyordum. Bundan dolayı aileden fırça yerdim. Büyüdükçe “sucu”luktan toplayıcılığa terfi ettim. Doğanın zor koşullarıyla mücadele etmeyi, güneşten, böcekten korunmayı ve daha önemlisi topladığımız pamuğun kilosunu arttırmayı öğrendim.

Köyümüzün belde olarak ilanından sonra Belediye’de mevsimlik işçi ola-

Çukobirlik fabrikalarında işçi olarak işe başladığımda, pamuğun ipliğe dönüştürülme safhası olan “vater” bölümüne verildiğimde çok şaşırmıştım. Oysa bir dizi üretim aşaması vardı fabrikanın. Benim payıma orası düşmüştü. O bembeyaz olan ve bakmaya kıyamadığım doğa harikasının, sanayide işçilerin ciğerlerine toz olarak dolan bir şeye dönüştüğüne tanıklık ettiğimde, beyaz elmasa duyduğum sempatiyi yitirdim.

Tarım işçiliği de yapmış bir kadın olarak sanayii işçiliğine evrilen süre-

“

Kadın işçi olmanın, “işçi” olmaktan kaynaklı sorunların çok ötesinde zorluğu içinde barındırdığıyla defalarca yüzleştim. Gece vardiyası yazıldığıda çalışma saat 4 sularında bitiyordu. Ama ben ve hemcinslerim eve gitmek için sabahı bekliyorduk. Bize kadının gece dışarda olamayacağı öğretilmişti.

cim, hayata dair bir dizi deneyim ve birikim olarak yansıdı bana. Kadın işçi olmanın, “işçi” olmaktan kaynaklı sorunların çok ötesinde zorlu-ğu içinde barındırdığıyla defalarca yüzleştim. 3 vardiya olan fabrika sisteminde, bilmediğim bir şehirde ancak gündüz vardiyasında çalışır- sam kendimi güvende hissedeceğim gibi kaygılarım vardı. Gece vardi- yası yazıldığına ise çalışma saat 4 sularında bitiyordu. Ama ben ve diğer hemcinslerim eve gitmek için sabahı bekliyorduk. Bize kadının gece dışarda olamayacağı öğretil- mişti. Sokaklar geceleri kadınlar için tehlikeliydi. İşyanım büyüdü. Her türlü haksızlığa karşı çıkmayı doğal bir refleks haline getirdim. Adalet arayışım sadece cinsel ayrımcılık konusuyla sınırlı kalmadı böylelik- le. 96 Çukobirlik direnişinin en ön saflarında buldum kendimi. Adalet arayışımın doğal bir sonucu olarak, işleri ellerinden alınmış işçilerle da- yanişmak, hayatımın dönüm noktası haline geldi.

KA Şu an mevsimlik tarım işçileri ve Suriyelilerle ilgili bir projede Adana’da saha uzmanısın.

Bu proje benim için çocukluğumu arayışımın aracına dönüştü farkında olmadan. Gittiğim her çadır alanın- da geçmişten kalan izleri ararken yakalıyorum kendimi. 5-6 yaşlarında bir kız çocuğunun beni izlediğini hissediyorum. İşin bu duygusal tarafının yanı sıra şu andaki göre- vim, mevsimlik tarım işçiliğindeki değişimleri ya da doğru tanımlamay- la değişmeyenleri gözlemlene şansı yaratıyor.

Tarımda sanayileşmenin arttığı, tarım ürünlerinin değiştiği bir gerçeklik olarak karşıma çıksa da, iş gücü-emek sömürsünün bu alanda

şiddetini sürdürdüğünü görüyorum. Güvenceden yoksunluk, yaşam kalitesinin oldukça düşük olduğu koşullar maalesef geçen süreye rağmen varlığını sürdürmeye devam ediyor. Kimi çadır alanlarına elektrik ve su gelmiş olması dışında 30 yıl önceki hal sürüyor. Ücretler hâlâ çok düşük, sağlık hizmeti hâlâ yok denecek kadar az. Üstelik Suriyeli sığınmacılar için bu durum çok daha vahim boyutlarda. Bizim için çadır- da yaşam yılın bir ya da iki mevsimi için bir zorunluktur. Oysa çadırlar onlar için yılın her mevsimi yaşamak zorunda kaldıkları evleri şu anda.

Ve kadınlar... Kadınlar sadece tarım ürünlerinin küfelerini değil, aynı zamanda yoksulluğun yükünü taşıyor omuzlarında hâlâ. Onlar hem tarlada işçi hem çadırdaki diğer işçilerin yaşamından sorumlu ko- numda. Tarladan yorgun gelen kadın ailenin diğer bireylerinin yemeğinden, çamaşırsından, bulaşığında da sorumlu maalesef.

Yaşadığımız topraklarda kadın- lar maalesef ezilmeye, ayrımcılığa uğramaya, şiddete maruz kalmaya devam ediyor. Bu durum yoksullu- ğun arttığı alanlarda daha da etkisini arttırıyor. Tarım işçilerinin arasında kumalık çok yaygın mesela. İki ayrı çadırdaki hatta bazen aynı çadırdaki bir erkeğin iki eşinden biri olmak gibi bir yaşama mahkum edilmiş kadınlar var. Üstelik bunun kader olduğuna inandırılmışlar.

KA Yaşamındaki izleri anımsarken zorluklardan pişmanlık mı duyuyorsun minnet mi?

Ben kendi adıma geçmişimin bana çok olumlu katkıları olduğunu düşünüyorum. Çocukluğumda ya- şıtlarımla yarışmak için, onların sarf

ettiği eforun birkaç katını sarf etmiş olmak direncimi geliştirdi. Dünyayı yorumlama, olana karşı çıkma ve yerine yenisini önerme bilinci edin- dim. Yaşamım boyunca karşılaştığım her zorluk karşısında çocukluğum geliyor aklıma; “sahi zorluk mu bu” diyerek yoluma devam ediyorum her defasında. Buradan “şükür çekmeyi” değil, değiştirme iradesinin önemini öğrendim. Değiştirdim de. Bana dayatılan, çocukluğumda benim için yazılan senaryo- nun dışına çık- mayı başardım. Hayatıma dair kendi kararlarımı alabilme- yi, arkasında durabilmeyi öğrendim.

Kendi mücade- lemi hemcinsle- rimin uğradığı ayrımcılıklara karşı mücade- leyle birleştirdim. Kadınlarda “kadın bilinci” oluşturmak, kadın olmaktan dolayı uğradığı ayrımcılık konu- sunda farkında- lık yaratmak gibi bir çabanın içine girdim. O nedenle yıllardır çeşitli demokratik kitle örgütlerinde kadın komisyonlarında gönüllü olarak çalışıyorum.

Dayatılanın bir kader olmadığını elbette bugünün çocukları da anla- yacak. Şu an sahada yokluk/yoksul- lukla boğuşmak zorunda bırakılan çocukların gözlerine bakıyorum. Ve diyorum ki içimden “o çocuklar büyüyecek...”

Resmî Erkek Yalanlarına Karşılık...

415 yılında Yunanlı matematikçi, astronom ve filozof Hypatia yaptığı bilimsel araştırmalar ve çok tanrılı paganizm inancı bahane gösterilerek cadı ilan edildi. Ve taşlanarak öldürüldü.

1960 yılında Dominikli Mirabel Kardeşler diktatörlüğe karşı mücadele ettikleri için dikta askerlerince tecavüz edilerek öldürüldü.

1974 yılında İranlı seks işçisi Firdevs, onu satan adamı öldürdüğü için idam edildi.

Öldürülen kadınları yazmaya devam edersek eğer, sayfalarca yıl, sayfalarca neden, sayfalarca isim sıralamamız gerekecek.

Ve görülecek ki kaderin coğrafyayla şekillendiğini düşünenlerin aksine, bir kadın tüm kara parçalarında aynı makûs talihin farklı dillerdeki esiri...

Peki, büyük patlamaya dönecek olursak, tarihsel süreçte nasıl bir kırılma kadını bunca adım geriye düşürdü? Sahiden de bir erkeğin kaburgasından yaratılmadıysak, nasıl oluyor da tarih sahnesinde her seferinde başrolleri erkekler kapabildi? Yaşamı var eden kadınların ikinci cins olduğu doğru muydu, yoksa kadınlar çağları aşan bir egonun kurbanı mıydı?

Peki, 21. yy'da istediğimiz mağazaya gidip alışveriş yapabildiğimiz halde neden Cenevre'nin sokaklarından Ankara'nın meydanlarına kadar kadınlar hâlâ "kadının insan hakları" adına mücadele yürütmeye devam ediyor?

Nicole Bacharan'ın, İş Bankası Kültür Yayınları'ndan çıkan Kadınların En Güzel Tarihi adlı kitabında bizi tam da bu soruların gediğinde ilerleyen sohbetler bekliyor. Antropolog, tarihçi ve felsefeci üç kadın ile giriştiği bu sohbetlerde Bacharan, her bir alan özelinde kadınların bu makûs talihini sorguluyor.

Antropolog Françoise Heritier, özette ve kendi deyimiyle erkeklerin, "çocuk doğurmanın sağladığı müthiş ayrıcalığı" nasıl kendilerine mal ettiğini, değişen coğrafyalar ve tarihlerden verdiği değişmeyen örneklerle anlatıyor.

Tarihçi Michelle Perrot ise, çağlar ve yaşlar ilerledikçe kadının üstlendiği rolleri, bu rollerin kadının gündelik yaşamındaki değişimlerini ya da değişmemelerini irdeleyen bir sohbete sürüklüyor okuyucuyu.

Felsefeci Sylviane Agacinski ise, günümüze değen tartışmalarıyla meseleyi biraz da etik temeller üzerinden nasıl yürütebileceğimizin yolunu gösteriyor. "Taşıyıcı annelikten, eşcinsel çiftlerin evlat edinmesine kadar bu süreçlerin tamamında insana dair değerlerin ezilip geçilmemesi için ne yapmalıyız?"ın cevaplarını bulmaya çalışıyor. Uçsuz bucaksız felsefe tarihinde cılız kadın seslerinden başka kadına dair herhangi bir emarenin okunamamasının da "niçin?"ini sorguluyor.

Fakat tüm bu sorgulamalara karşın kitabın her sayfasında bir yığın soru daha beliriveriyor insanın kafasında. Tüm bunların yanında esas mesele ise, her alanda kadının ikinci cins olarak kalmasına dair yapılan akıl yürütmelerin son derece komplike olması...

Örneğin Aristoteles'in kurguladığı besin maddesi-kan-sperm zincirinin, besin maddesi-kan-süt zincirinden hangi bakımdan üstün olduğu ve bunun aynı zamanda sosyal sınıflamayı da doğrudan nasıl etkilediği üzerine bir tartışmaya tanıklık ediyoruz. Ya da doğuran taraf olmayı bir üstünlük olarak algılayan erkeğin, bir kadının, kadın haliyle erkek çocuk doğurabilmesindeki payın nasıl da kendine ait olduğunu anlatan ve haliyle yine erkeği yücelten düşünceleriyle karşı karşıya kalıyoruz.

"Kadınların En Güzel Tarihi" adlı bu kitap, belki de kadın elinin değmesi lütfuna mazhar olması gereken alanların da çokluğuna dair bir işaret niteliği taşıyor.

MUSTANG

“Beş Kız Kardeşin Varoluş Mücadelesi Üzerine Bir Okuma”

“Her şey göz açıp kapayıncaya kadar değişti. Önce rahattık ve birden her şey boka sardı.” sözleriyle başlayan Mustang, Deniz Gamze Ergüven’in yönetmenliğini yaptığı 2015 yapımı bir film. Kadın sorunlarına bir kadın yönetmenin gözünden yaklaşan, seyircinin bakışını da “yamuklaştırmasına” olanak sağlayan, bir anlamda buna zorlayan bir yapım aynı zamanda. Gösterime giriş tarihi üzerinden bir yıla yakın zaman geçmesine rağmen film hakkında süren tartışmalar hâlâ sıcak. Tıpkı odaklandığı kadın sorunları gibi. Ergüven’in kurmaca içinde belgesel de kayan kamerası, kadının var oluş mücadelesine yer yer sert ve anarşist yer yer de kendi deyimiyle “ışılıtlı” bir dille yaklaşıyor. Seyirci, beş kız kardeşin bedeni ve saçları üzerinden özgürce gezinen kamera aracılığıyla önce ön yargılara ve geleneklere hapsediliyor, ardından kaçıp kurtulma duygusu içinde kaçarak özgürleşiyor. Film boyunca beş kız kardeşin karşı karşıya kaldığı baskılar ve bunlardan kaçma, karşı durma ve direnme yolları da birbiriyle iç içe gösteriliyor. Filmdeki baskılanan kadın dünyası, sadece kız kardeşlerle sınırlı değil. Babaannenin, komşu kadınların ve taşralı kadınların çaresizliği, kızlarla benzer kaderlere, yaşamlara ve sonlara işaret ediyor. Film, Kız kardeşlerin yaşadıkları bölgedeki diğer kadınlardan farklı olarak, geleneksel değerlere karşı durma/koyma ve kendilerini anlatabilme mücadelelerine odaklanıyor. Kısacası her şeye rağmen kadının kurtuluşuna, özgürleşebilme serüvenine. Bu serüvenin gerçekleşebilme inancına. Filmin ilk karesinden başlayarak Fransız Yeni Dalgası’nın (Ergüven’in Fransa’da La Fémis’te yönetmenlik eğitimi

aldığını anımsayarak) izlerini, ruhunu yakalamak mümkün. Bu protestocu ruh hali film boyunca sizi hiç rahat bırakmıyor. Belki filme yönelik olumsuz eleştirilere bir cevap olarak filmi biraz da Yeni Dalga’nın bu protestocu bakışı içinden okumak gerekir. Tıpkı Fransız Yeni Dalgası’nın ilk filmlerinde olduğu gibi. François Truffaut’un ‘400 Darbe’ filminde, Antoine karakterinin (filmin erkek çocuk karakterinin gözünden 60’ların Fransız eğitim ve aile hayatını tartıştığını hatırlayarak) final sahnesinde denize (bir anlamda özgürlüğe, inandığı var olma biçimine) kavuşmasına benzer mücadelecilik bir ruhla. Beş kız kardeşin başından itibaren ve sonuna kadar farklı düşündüklerini, hissettiklerini anlatmaya çalışıyorlar. Birbirlerinden beslenerek, tüm engellere rağmen kenetlenerek, beş başlı bir canavar misali mücadeleye devam ediyorlar.

Beş kız kardeşin duvarlar arasındaki tutsaklığı ile özgürleşme hayalleri filmin en temel çatışma konumlarından biri olarak karşımıza çıkıyor. Bu bağlamda, filmi izlerken kendi

hallerimizle de yüzleşmemize olanak sağlayan sahneler bir haylice fazla. Özdeşlemeyi kıran, geciktiren bazı kareler ve diyaloglar bizi filmle (bir anlamda Lale ile) konuşmaya da davet ediyor. Tartışmaya çağırıyor. Lale bir yandan filmin anlatıcısı olarak öte yandan da kardeşlerin kadınlık deneyimlerinin toplamı ve tanığı olarak seyirciyi kendine bağlıyor. Evin en küçüğü büyüyor ve çocuksu masumluğundan aldığı cesareti ile kahramana dönüşerek savaşı kazanıyor. Filmin anlatı döngüsü içinde, ilk sahnesindeki ayrılış/kopuş anı, son sahnede kavuşmayla tamamlanıyor. Kadının kurtuluşu yine bir kadın karakter aracılığıyla, Dilek öğretmen sayesinde gerçekleşiyor. Lale’ye yardım eden Yasin ise filmdeki diğer erkeklerin aksine bu kurtuluş sürecinde önemli rol oynayan tek erkek karakter. Küçük kadınların travmaları ve mücadele içinde geçen büyüme serüvenleri içinde en güçlü dayanakları kuşkusuz ki Dilek hocaları şahsında eğitim ve bu yolla geliştirebildikleri akılları ve bakışları. Türlü becerilerle engelleri aşabilen zekaları, savaşçı ruhları, eleştirel bakışları, sözleri ve tavırları, Lale ve Nur’un yolculuğu üzerinden sembolik olarak beş kız kardeşi de özgürlüklerine kavuşturuyor. Bir anlamda kadının özgürlük mücadelesi karşılık buluyor. Filmin sonunda ütopyik bir kurtulma ve özgürleşme seyrediyor olsak da Lale ve Nur’un başarması hepimizin yüreklerine su serpiyor. Seyirci olarak film boyunca eleştiriye çağrıldığımız ikiye bölünmüş toplumsal ahlak anlayışına rağmen finalde yaşadığımız kazanma ve arınma duygusu umutlarımızı yeşertiyor. Sinemanın oyunu ve büyüü içinde...

A photograph of a young child with dark hair, wearing a bright yellow long-sleeved shirt and dark pants, looking out from a white-framed window. The window is set into a wall made of rough, grey stone and mortar. The child is holding a small object near their mouth. A black wire runs horizontally across the foreground, passing in front of the window. The background shows more of the stone wall and a glimpse of the sky.

büro **hümanist**

www.humanistburo.org • 0(212) 244 68 41

“Uçarsa Toy, Kaçarsa Ceylandır”

Doğayla Geçen Yıllar

TANSU GÜRPINAR

Tansu Gürpınar'la Türkiye'nin doğa koruma tarihine unutulmaz bir yolculuk...

Kitabı temin etmek veya gençlere
hediye etmek için BİZE ULAŞIN!

info@kalkinmaatolyesi.org
0 546 546 30 46